

Міністерство культури та стратегічних комунікацій
Міністерство освіти та науки
Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка
Факультет фортепіано, джазу та популярної музики
Кафедра спеціального фортепіано №2

ФЕДОРИШИН ТЕТЯНА

**КАНАДСЬКА МОДЕЛЬ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ДИТИНИ**

Спеціальність 025 –Музичне мистецтво

Профілізація – Фортепіано

Магістерська робота

Науковий керівник -
Брилинська-Блажкевич Г. Й.
доктор філософії, професор

Рецензент-
Басса О. М.
кандидат мистецтвознавства, доцент

Львів-2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КАТЕГОРІЯ.....	7
РОЗДІЛ 2. ЕСТЕТИЧНИЙ ВИМІР МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В КАНАДІ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА НАУКОВІ КОНЦЕПЦІЇ....	12
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ КАНАДИ ВІД ПОЧАТКОВОЇ ДО ВИЩОЇ ШКОЛИ.....	20
3.1 Структура шкільного музичного навчання в Канаді	20
3.2 Позашкільна освіта та її значення у музично-естетичному розвитку дітей.....	24
РОЗДІЛ 4. АНАЛІЗ ПІДРУЧНИКІВ ДЛЯ ПОЧАТКОВОГО МУЗИЧНОГО НАВЧАННЯ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ.....	31
4.1 Особливості навчальної програми Piano Adventures	33
4.2 Методичні засади навчальної програми Bastien Piano Basics.....	39
4.3 Педагогічні підходи у програмі Alfred's Basic Piano Library	45
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

У сучасному суспільстві, яке характеризується стрімкими змінами, інформаційним перенасиченням та інтенсивним розвитком цифрових технологій, зростає потреба у формуванні гармонійно розвиненої особистості, здатної до глибокого емоційного сприйняття, критичного мислення та творчої самореалізації. У цьому контексті важливою складовою загального виховання дитини є її естетичний розвиток, що сприяє формуванню здатності розуміти, цінувати й створювати прекрасне у всіх проявах життя. Одним із найефективніших засобів естетичного розвитку особистості є музичне мистецтво.

Музичне виховання виконує низку ключових функцій: емоційно-естетичну, пізнавальну, комунікативну, виховну та творчу. Воно не лише збагачує внутрішній світ дитини, а й розвиває її слухову чутливість, уяву, пам'ять, емоційну сферу, здатність до співпереживання та самоусвідомлення.

У багатьох країнах світу музичне виховання займає важливе місце в освітніх системах, проте підходи до його реалізації суттєво відрізняються залежно від культурного, історичного та соціального контексту. Особливий інтерес у цьому аспекті становить досвід Канади — багатокультурної держави з високим рівнем розвитку освіти, де музичне виховання розглядається як один із ключових засобів формування особистості дитини та її успішної інтеграції в поліетнічне суспільство. Варто наголосити, що музика виступає універсальною мовою, здатною долати мовні й культурні бар'єри, що робить музичне виховання надзвичайно актуальним у контексті міжкультурного діалогу та становлення гуманістичних цінностей.

Актуальність даного магістерського дослідження визначається потребою поглибленого вивчення ролі естетичного елементу в музичному вихованні та розвитку дитини. Вдосконалення підходів до музично-естетичного виховання у сучасній освітній практиці, а також вивчення сучасних оригінальних моделей музичної освіти 21-го століття в Канаді є актуальним і представляє значний інтерес для широких кіл практикуючих педагогів.

Головна мета дослідження полягає у представленні музичного виховання як важливого чинника естетичного розвитку дитини на основі комплексної системи музичної освіти у Канаді.

Згідно з поставленою метою, виникає **ряд завдань**, які необхідно вирішити для опрацювання даної проблеми, а саме:

1. **Розкрити** поняття естетичного розвитку дитини в контексті психолого-педагогічної науки;
2. **Дослідити** багатовимірну систему музичної освіти Канади та її естетичне спрямування (на прикладі Я. Сенишина, П. Томпкінс, Дж. Лендлоу, Л. Кадді, Р. Грехема, І. Плоуде, Р. Шафера);
3. **Розглянути** структуру та методичні особливості музичної освіти в Канаді на рівнях початкової, середньої та вищої школи з метою визначення ключових факторів ефективності навчального процесу;
4. **Проаналізувати** сучасні навчальні підручники як засіб формування естетичних здібностей учнів у процесі музичного навчання на прикладі матеріалів канадської музичної освіти (на прикладі підручників Piano Adventures, Bastien Piano Basics та Alfred's Basic Piano Library).

Об'єкт дослідження: процес музичного виховання дітей у контексті їх естетичного розвитку.

Предмет дослідження: методичні та педагогічні засоби музичного виховання як чинники естетичного розвитку дитини в Канаді.

Методи дослідження:

- *емпіричний*, задля присутності в магістерській роботі експериментальної думки щодо наявності в дослідженнях, працях та навчальних посібниках педагогів присутності естетичного елементу, як одного з провідних;
- *компаративний* – задля аналізу музично-педагогічних досліджень;
- *бібліографічно-біографічний* – при дослідженні наукових джерел;
- *структурно-аналітичний* – у дослідженні складових музично-педагогічної та виховної думки, як індивідуальне, колективне навчання, ігрові елементи,

інсценізації, театралізація, імітаційне виконавство, музично-виконавські комплекси, тощо;

Матеріалами дослідження стали наукові розробки провідних педагогів-методистів (Я. Сенишина, П. Томпкінс, Дж. Лендлоу, Л. Кадді, Р. Грехема, Р. Шафера, І. Плоуде), а також сучасні навчальні підручники канадських авторів.

Результати наукового дослідження можуть мати практичне застосування для розширення сучасної системи музичного виховання у закладах освіти та вдосконалення оригінальних авторських навчально-методичних матеріалів.

Наукова новизна роботи полягає у спробі здійснити комплексне дослідження сучасної багатовимірної канадської моделі музичної освіти, яка поєднує академічні, культурно орієнтовані та інклюзивні методики для розвитку емоційно-естетичних здібностей учнів. У науковий вжиток вводяться маловідомих посібників канадських педагогів-методистів 21-го ст.

Теоретичне та практичне значення роботи полягає у поглибленні ролі музичного виховання в естетичному розвитку дитини та в уточненні зв'язку між змістом навчальних матеріалів і розвитком емоційно-чуттєвої сфери учнів. Розглядаючи зарубіжний досвід, зокрема канадський, дослідження розширює уявлення про ефективність музичних підручників як інструменту формування естетичних здібностей дітей. Сформульовано теоретичні засади для подальших досліджень у галузі музичної педагогіки, що стосуються методів і підходів до використання навчальних матеріалів для розвитку творчих, емоційних та естетичних якостей учнів.

Апробація основних засад роботи здійснена власною педагогічною практикою на основі роботи в приватній музичній школі «Revolution music», м. Едмонтон, Альберта, Канада.

Структура роботи. Відповідно до мети і завдань, магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, та списку використаних джерел. Список використаних джерел складає 56 одиниць літератури.

РОЗДІЛ 1. ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК ЯК ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНА КАТЕГОРІЯ

Естетичний розвиток є важливим компонентом загального розвитку особистості дитини. Це процес, який охоплює формування естетичного почуття, смаку, чутливості до краси, здатності сприймати й інтерпретувати мистецтво, а також розвиток емоційної сфери через художню діяльність. Психолого-педагогічний підхід до естетичного розвитку дитини передбачає взаємодію психологічних, педагогічних та культурних факторів, що сприяють формуванню не лише естетичних навичок, але й високих моральних цінностей, розуміння ідеалів краси та гармонії. [Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання: теоретико-технологічні засади. — Київ: Либідь, 2003. — 280 с.].

Естетичний розвиток дитини можна розглядати як процес, що супроводжує її зростання від народження до дорослішого віку. Важливу роль у цьому процесі відіграють перші емоційні реакції дитини на оточуючий світ. З початкових етапів розвитку діти починають сприймати і оцінювати навколишній світ через емоції, зокрема через естетичні переживання, такі як здивування, радість, захоплення, захопленість красою природи чи мистецтва. [Молчанова Г. А. Естетичне виховання дітей молодшого шкільного віку в умовах інтегрованого навчання. — Теорія і практика навчання, 2019. — №1. — С. 73–78].

Сучасне суспільство дедалі більше акцентує увагу на впровадженні культурних та духовних цінностей у соціальні, освітні та особистісні практики. Важливу роль у цьому процесі відіграє музичне виховання, яке є не лише складовою загальної освіти, а й ключовим елементом формування естетичного ставлення до дійсності, емоційного та інтелектуального розвитку дитини. Музика має унікальну здатність пробуджувати глибокі емоції, активізувати внутрішній світ дитини та допомагати їй формувати власні естетичні погляди. Вивчення музики в школі відкриває учням багатий світ емоційних переживань, де кожен музичний твір стає своєрідним дзеркалом внутрішнього світу людини.

Нова освіта спрямована на гуманізацію змісту навчання, що означає

створення умов для розвитку вільної та цілісної особистості, здатної самостійно обирати власні цінності та самовизначатись у культурному світі. Важливим завданням є формування естетичної культури, яка сприяє розвитку образного та емоційного сприйняття світу, здатності бачити та творити красу. Музичне виховання стає потужним інструментом, що сприяє цьому процесу, оскільки через музику дитина не лише розвиває слухові навички, але й навчається розуміти та переживати красу в різних її формах.

Естетичне виховання через музику допомагає дитині відчувати моральні цінності, які передаються через музичні твори: гармонію, доброту, справедливість. Музика вчить співпереживати, розвивати почуття співчуття та емпатії, а також дозволяє учням бачити красу в повсякденному житті, в людських взаємодіях, у природі. [Артемова Л. В. Естетичне виховання дітей у процесі ознайомлення з мистецтвом. — Дошкільне виховання, 2008. — №2. — С. 10–14.].

Протягом уроків музики діти знайомляться з різними стилями, жанрами, творчістю великих композиторів, що допомагає їм сформувати власний музичний смак і розвинути естетичні ідеали.

У процесі сприйняття музики діти навчаються бачити й чути прекрасне не тільки в музиці, а й у навколишньому світі. Важливим аспектом є те, що музика дозволяє формувати в дітей здатність до емоційної та естетичної оцінки життєвих явищ. Це дає їм можливість розвивати чутливість до краси і гармонії не лише в мистецтві, а й у повсякденному житті, що є важливим етапом у формуванні цілісної особистості.

Музичне виховання в школі має на меті створення оптимальних умов для розвитку кожної дитини, де вона може відчувати емоційну силу музики і виразити власні почуття через творчість. Це потребує від вчителя не лише знання музичних теорій і практик, а й здатності передавати дітям емоційну глибину музичних творів, надихати їх на самовираження і допомагати сформувати естетичні уявлення, які розширюють світогляд учнів.

Як зазначав Василь Сухомлинський, краса є могутній засіб виховання

чутливості душі. Музика, своєю емоційною силою та багатогранністю, відкриває перед дітьми світ не тільки звуків, але й емоцій, ідей, цінностей, що є важливим елементом у розвитку їх духовного та естетичного сприйняття. [Сухомлинський В. *Краса – могутній засіб виховання чутливості душі*. — Вибрані твори, том 4. — Київ: Радянська школа, 1986.] Музика є тим засобом, що допомагає дитині побачити і пережити красу в різних аспектах життя, від музичних творів до людських взаємодій та природних явищ.

Сучасне музичне виховання не обмежується лише технічними аспектами навчання музиці або навіть лише розвитком емоційної чутливості. Важливим є також створення умов для розвитку вільного творчого самовираження дитини, що дає їй можливість не тільки сприймати красу, а й активно її творити. Музика як інструмент естетичного розвитку дозволяє учням не лише отримувати естетичні переживання, а й занурюватися у процес створення музичних творів, активно долучаючись до культурних процесів. [Дем'янчук О. Музичне виховання як основа естетичного розвитку дітей. — Журнал педагогічної науки, 2011. — №6.].

Крім того, вивчення музики допомагає дитині розвивати цілісну картину світу, де емоційні і когнітивні аспекти є тісно переплетеними. Це відкриває перед учнями можливість для саморефлексії, зокрема для осмислення власних почуттів, ставлення до навколишнього світу та власного місця в ньому. Через музику дитина не лише отримує інструменти для емоційного вираження, а й учиться аналізувати свої переживання, оцінювати їх і знаходити шляхи для їхнього самовираження в художній формі.

Музичне виховання також має глибоке значення для формування здатності до морального вибору. Музика, як одна з найбільш емоційно насичених форм мистецтва, дає можливість глибше відчувати моральні конфлікти та вибори, закладені в багатьох музичних творах, а також допомагає учням відчувати і усвідомити важливість емоційної глибини в житті. Музичні твори, в яких передаються теми боротьби добра і зла, любові та

зради, можуть допомогти дітям сформувати внутрішній етичний кодекс, що є важливим елементом розвитку їхньої моральної свідомості.

Психологічно, музичне виховання активно взаємодіє з іншими аспектами розвитку особистості: емоційним інтелектом, здатністю до співпереживання, соціальною адаптацією. У сучасному світі, який характеризується великою кількістю стресових ситуацій і емоційної напруги, музика стає потужним ресурсом для розвитку внутрішньої рівноваги дитини, її здатності знаходити гармонію у складних життєвих ситуаціях. Вона допомагає дітям не тільки реагувати на зовнішні впливи, а й формувати власні стратегії емоційної регуляції. [Schmidt P. Music as a Human Resource: The Role of Music in Child Development. — Psychology Press, 2007. — 216 с.]

Урахування сучасних психологічних теорій, зокрема концепцій емоційного інтелекту. [Гоулман Д. *Емоційний інтелект. Чому він може мати більше значення, ніж IQ* / пер. з англ. — Київ: Наш Формат, 2016. — 352 с.] дозволяє виділити музику як особливий канал розвитку не лише емоційної, але й інтелектуальної сфери дитини. Важливим є те, що музичне виховання формує не лише емоційну чутливість до прекрасного, а й здатність розуміти та оцінювати життєві явища, що допомагає учням здійснювати критичний підхід до різних аспектів життя.

Психологічна роль музики в естетичному розвитку також полягає в тому, що музичні заняття допомагають дитині відчувати важливість синергії між різними видами мистецтва. Наприклад, через взаємодію з літературою, живописом, театром, музика відкриває перед дитиною нові горизонти для самовираження, сприяючи розвитку мультидисциплінарного світогляду, де кожен вид мистецтва доповнює і збагачує інший.

Таким чином, сучасне музичне виховання стає багатовимірним процесом, який сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості, здатної до емоційної та інтелектуальної рефлексії, до творчості та морального вибору.

РОЗДІЛ 2. ЕСТЕТИЧНИЙ ВИМІР МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В КАНАДІ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА НАУКОВІ КОНЦЕПЦІЇ

У 21-му столітті світ освіти переживає глибокі трансформації, що пов'язані з переосмисленням ролі мистецтва в житті особистості та суспільства загалом. Музика, як одна з найдавніших форм художнього самовираження, відіграє ключову роль у формуванні духовно-ціннісного та естетичного світу людини. Особливої актуальності це набуває в умовах глобалізації, цифрової культури й мультикультурного простору, в якому сучасна школа виступає не лише інституцією передачі знань, а й майданчиком розвитку індивідуальності та культурного діалогу.

Саме в цьому контексті особливо важливо звернутися до естетичного аспекту музичного виховання, який упродовж останніх десятиліть набув особливого значення у педагогічній думці. Естетичне виховання, на відміну від суто технічної чи академічної підготовки, орієнтоване на розвиток емоційної чутливості, здатності до художнього сприйняття, формування смаку, ціннісних орієнтацій і критичного мислення у сфері мистецтва. Метою такого підходу є не лише опанування музичних навичок, але й глибоке переживання музичних образів, усвідомлення краси як категорії духовного буття, розвиток гармонійної особистості.[Frey M. *The Aesthetics of Music Education*. — Oxford University Press, 2010. — 210 с.].

З позиції сучасної педагогіки, естетичне сприйняття — це не пасивне споглядання, а активний процес, який потребує інтелектуальної та емоційної залученості. Канада є однією з країн, яка демонструє високий рівень розвиненості в галузі музичної освіти, зокрема в контексті естетичного виховання. Цей досвід є цінним не лише з огляду на теоретичні досягнення, а й завдяки інноваційним педагогічним практикам, які впроваджуються в канадських школах, університетах і позашкільних закладах. На тлі розмаїття етнічних і культурних спільнот, Канада виробила підходи до музичного навчання, які поєднують класичну естетичну традицію з відкритістю до нових форм художнього досвіду.

Особливу увагу в цьому контексті привертають праці Ярослава Сенишина, Патрісії Томпкінс, Лоли Кадді, Джордана Лейдлоу, а також

значний внесок вітчизняних та міжнародних науковців, зокрема Р. Грехема, Р. Шафера та І. Плоуде. Їхня діяльність сприяла не тільки теоретичному осмисленню естетичного виховання, а й розробці інноваційних педагогічних практик, що відображають багатогранність та інтеграцію музики в систему загальної освіти.

Ярослав Сенишин є одним із найбільш авторитетних канадських дослідників в області музичного виховання. Його роботи спрямовані на розкриття глибини естетичного сприйняття музики та важливості цього процесу в музичному навчанні. Він підкреслює, що естетичний аспект музичної освіти не обмежується тільки можливістю слухати чи виконувати музику, а включає в себе глибоке переживання і осмислення музичних творів, їхніх емоційних і смислових значень. Сенишин акцентує на тому, що музичне виховання повинно формувати не лише технічні навички, але й виховувати в учнях критичне мислення та здатність оцінювати красу музичних творів. [Senyshyn Y. *The Aesthetic Experience and Education: Philosophical Considerations*. — Edmonton: Athabasca University Press, 2010. — 160 с.]. Музика, за його словами, повинна ставати засобом для самовираження та інтелектуального зростання, а не лише формою забави. Він розробив методику, що сприяє розвитку емоційної чутливості та естетичного смаку, залучаючи учнів до активної участі в процесах музичного аналізу та інтерпретації. Це дозволяє студентам не тільки вивчати музику, а й глибоко її переживати. [Senyshyn Y. *The Moral Dimensions of Teaching and the Aesthetic Experience in Music Education*. — Canadian Music Educator, 2009. — Vol. 50, No. 4: 28–32].

Ще однією видатною дослідницею є **Патрісія Томпкінс**, чия діяльність охоплює безліч аспектів музичної освіти, зокрема значення та роль музики як інструменту розвитку культурного розуміння та самовираження. Вона досліджує, як музика може сприяти розвитку емоційної та соціальної компетентності учнів, а також як вона відкриває перед ними можливості для міжкультурного діалогу. Томпкінс акцентує увагу на тому, що музика має

надзвичайну здатність зв'язувати людей, сприяючи взаєморозумінню та інтеграції різних культурних груп. [Tompkins P. *Critical Approaches to Music Education: Cultural Perspectives and Approaches*. — Vancouver: University of British Columbia Press, 2010. — p. 192-193.]. Науковиця також підкреслює важливість того, щоб музичне виховання було інклюзивним, доступним і чутливим до культурної різноманітності. Вона вважає, що естетичне сприйняття в музиці не повинно бути обмежене лише певними канонами, а має враховувати унікальність культурних і музичних традицій учнів. Це дозволяє кожному учневі знайти свій шлях до музичного самовираження, відчувачи глибоке емоційне та культурне значення музичних творів.

Важливе значення займають також дослідження *Джордана Лейдлоу*. Він значно вплинув на розвиток концепції креативного підходу в музичному вихованні, зокрема через інтеграцію процесу створення музики та композиції. Лейдлоу розробив методики, які дозволяють учням не лише освоювати готові музичні твори, а й активно брати участь у їхньому створенні. Це є важливим аспектом естетичного розвитку, оскільки дає можливість студентам не тільки сприймати та виконувати музику, але й бути активними творцями музичних образів. У своїх дослідженнях Лейдлоу наголошує на значущості творчих процесів у музичному навчанні, оскільки вони сприяють не лише розвитку музичних навичок, а й стимулюють креативне мислення та самовираження учнів. [Leidlou J. *Creative Processes in Music Education: Integrating Composition in the Classroom*. — Vancouver: British Columbia Institute of Education, 2016. — 198 с.].

Видатним дослідником, чия робота знаходиться на перехресті музичної педагогіки та нейронауки, є канадська психологиня *Лола Кадді*. Вона активно досліджує, як різні музичні елементи, такі як гармонія, ритм і мелодія, взаємодіють із когнітивними процесами людини, і як ці взаємодії сприяють емоційному розвитку та естетичному сприйняттю. [Cuddy L. L., Peretz D. *Cognitive Foundations of Musical Perception*. — Toronto: University of Toronto Press, 2005. — 312 с.]. Її праця *Cognitive Foundations of Musical*

Perception відкриває нові горизонти в розумінні того, як музика впливає на мозок, і як цей вплив може бути використаний для розвитку не лише музичних здібностей, але й більш широких когнітивних та емоційних навичок. Кадді вивчає, як музичні навички розвиваються у дітей, як активується емоційна пам'ять і яким чином музика впливає на логіку, мовлення, емоційну регуляцію.

Канадський професор **Р. Грехем** підкреслює важливість естетичного аспекту в музичному вихованні, вводячи поняття «нового жанру власного естетичного поля». Він акцентує увагу на тому, що музичне виховання має виходити за межі традиційного навчання та слугувати потужним інструментом для формування глибокого культурного та емоційного зв'язку дітей із їхніми коренями. Р. Грехем також піднімає питання використання автобіографічних даних у педагогічному процесі, що дає дітям можливість через особисті переживання та історії краще зрозуміти себе, свою ідентичність і культурну спадщину. [Graham R. *Autobiography and Education*. — *The Journal of Education Thought*, 1989. — 23(2). — 114 с.].

Науковець розглядає методи естетичного насичення навчального процесу, зокрема через організацію урочистостей та святкових подій, як унікальну можливість для учнів безпосередньо занурюватися в атмосферу культурних традицій. Для нього важливо не лише навчити дітей музиці, а й створити умови для повноцінного переживання національних традицій і ритуалів, що належать до їхнього етнічного походження. Цей підхід дозволяє формувати у дітей почуття приналежності до великої культурної спільноти, що є основою естетичного розвитку та усвідомлення важливості традицій у сучасному світі.

Грехем вважає, що такі заходи сприяють глибшому розумінню культурної ідентичності, даючи дітям можливість не лише зберігати, а й переосмислювати свою спадщину через активну участь у творчому процесі. [Graham R. *J. Music Education and Cultural Identity*. — Montreal: McGill-

Queen's University Press, 2012. — 278 с.]. Це, своєю чергою, формує у них здатність до емоційного та культурного самовираження через музику, що є важливим кроком до гармонійного розвитку особистості.

Творчі виконавські здібності дітей у своїй методиці розвивав ще один канадійський педагог – **І. Плоуде**. Він, у своїй методиці, підносив учня до рівня професійних музикантів, коли дитина отримувала змогу виконувати певний музичний твір на інструменті, або вокально під супровід основних виконавців колективу. [Plouffe I. *Music Education Through Performance: A Creative Approach*. – Торонто: Canadian Music Educators' Association, 1991. – 150 с.]. Така практика педагога стала можливою завдяки прагненню методиста комбінувати музичні твори з підручника та записи на касеті усього інструментованого твору, окрім тієї партії, яку повинен в перспективі виконати учень. Таким чином, педагог вселяє віру в дитину та її можливості і вона починає розкривати свій потенціал та сама вірити в свій мистецький ріст. Такий підхід до музичного виховання розвиває не лише інтонаційно-позиційні та художні якості в набутті професіоналізму учнем, а й формує певну естетичну базу з музичних композицій, які асоціюються з прекрасним, позитивним, мистецьким, художнім явищем у його свідомості.

Окреслена практика виконання можлива в супроводі магнітофонного запису, а музика, яку пропонував педагог, була і класичною, джазовою, народною, звучали композиції з року та диско-музики. Свобода і творча імпровізація характеризують педагога, котрий застосовує дану методику, а сам учень відчуває себе артистом та формує відповідальність за індивідуальне, а також, колективне звучання. Даний метод музичного виховання отримує своє втілення у педагогів з різних країн, і його використання поширене від мистецтвознавчих проєктів – до написання акомпанементу, підголосків канону та різноманітних варіантів супроводу.

Ще одним відомим педагогом, методистом та композитором, варто назвати канадійця **Р. Шафера**, що пропагував доцільність залучення дітей у музичну творчість з наймолодшого віку. Педагог пропонує спочатку

розвивати базові навички, зокрема вміння сприймати звучання всього, що оточує дитину, потім – відтворювати музичний звук, поступово створювати імпровізації, формуючи мелодичні лінії, асоціації з різними настроями, ускладнюючи мелодії ритмом і метрикою. [Schafer R. M. A Sound Education: 100 Exercises in Listening and Sound-Making. — Toronto: Arcana Editions, 1992. — 112 с.].

Основне прагнення педагога: навчання музичному сприйняттю можливо лише, естетично його демонструючи, та надаючи експресії. Під останнім поняттям автор тлумачить вміння виражати дитиною своє відчуття, думку, емоцію, викликану прослуховуванням чи відтворенням певного музичного елементу. Авторський підхід педагога варто назвати новітнім для музичного методичного суспільства, і він отримав своє визнання не лише на батьківщині автора, а й у європейських країнах та Австралії. Основною специфікою методи Р. Шафера – є базове виконання на музичному інструменті, котре повинно бути позиціоновано в естетичному руслі, навіть, якщо дитина лише намагається його освоїти. Саме практикування гри митець вважає основою усього музичного дитячого розвитку.

Особливу увагу в канадському дискурсі музичної освіти також приділяють формуванню естетичної автономії учнів — здатності самостійно інтерпретувати мистецький досвід, формувати власне ціннісне судження про красу, гармонію, зміст і форму музичних творів. Це відповідає сучасним засадам гуманістичної педагогіки, яка ставить у центр освітнього процесу не засвоєння готових знань, а розвиток здатності до смислової інтерпретації та духовного самовизначення.

Крім того, канадські освітні підходи демонструють інтеграцію музичної освіти з іншими галузями — мовною, історичною, соціокультурною. Музика не лише виступає окремим навчальним предметом, а й використовується як засіб вивчення культури, ідентичності, навіть соціальної справедливості. Цей міждисциплінарний підхід розширює естетичний вимір, перетворюючи музичне виховання на інструмент

критичного осмислення світу. [The Role of Music Education in Shaping the Canadian Identity. — Ottawa: Canadian Music Educators' Association, 2017. — 60 с.]

Ці інноваційні концепції мають надзвичайне значення для сучасної української освіти, яка сьогодні перебуває на шляху реформування та гуманізації. Вивчення досвіду Канади відкриває можливість для створення такої моделі музичної освіти в Україні, що поєднувала б естетичну глибину, креативність і здатність до міжкультурного діалогу, формуючи в учнів не лише музичні здібності, але й емоційну зрілість, етичну чутливість та відкритість до багатоманіття культурного досвіду.

Отже, естетичне виховання в музичній освіті Канади є важливою складовою не лише музичної педагогіки, але й загального розвитку особистості в умовах сучасних глобальних змін. Канадський підхід до музичного навчання орієнтується на інтеграцію музики з іншими галузями знань, що сприяє формуванню у учнів не лише технічних навичок, а й здатності до критичного мислення, творчого самовираження та культурного діалогу. Значущість музики у формуванні емоційної чутливості, етичних орієнтацій та соціальної компетентності учнів підкреслюють роботи таких видатних дослідників, як Я. Сенишин, П. Томпкінс, Л.Кадді, Р. Грехем, Р. Шафер та І. Плоуде. Їхні інноваційні підходи в освіті є цінним досвідом для багатьох країн світу, у тому числі для України, яка наразі перебуває на етапі реформування освіти.

Система музичної освіти Канади розвиває естетичну автономію учнів, забезпечуючи їм можливість самостійно інтерпретувати мистецький досвід, формувати власне ціннісне судження та брати активну участь у культурному діалозі. Це сприяє не лише розвитку музичних здібностей, але й формуванню емоційної зрілості, етичної чутливості та відкритості до різноманіття культурних традицій. Вивчення канадського досвіду має велике значення для адаптації кращих міжнародних практик у контексті української освіти, зокрема в напрямку розвитку естетичного виховання через музику.

Таким чином, естетичне виховання у музичній освіті Канади є потужним інструментом не лише формування музичних компетентностей, а й розвитку культурної, емоційної та соціальної зрілості учнів. Цей підхід дозволяє створювати освітні моделі, що орієнтовані на індивідуальність, креативність та культурну різноманітність, що є надзвичайно важливим в умовах глобалізованого світу.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ КАНАДИ ВІД ПОЧАТКОВОЇ ДО ВИЩОЇ ШКОЛИ

3.1 Структура шкільного музичного навчання в Канаді.

Система музичної освіти в Канаді є однією з найбільш інклюзивних та багатоформатних у світі, що відзначається особливою увагою до доступності та різноманітності освітніх програм. У своїй структурі вона охоплює всі етапи навчання — від початкової освіти до вищих навчальних закладів, при цьому канадська система активно інтегрує елементи різних музичних традицій, що є відображенням культурної політики мультикультуралізму. Особливістю канадської музичної освіти є її орієнтація не лише на технічний, але й на творчий розвиток учнів, що сприяє формуванню всебічно розвинених музикантів [Ontario Ministry of Education. The Ontario Curriculum, Grades 1–8: The Arts. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.dcp.edu.gov.on.ca/en/curriculum/elementary-arts>, 2010.]

На початковому рівні освіти в Канаді музика є важливою складовою загальної навчальної програми та обов'язковим предметом. У цей період основна увага зосереджена на розвитку базових музичних навичок: вокального виконання, ритмічного чуття, слухового сприймання та елементарного музичного мислення. [Müller A. The Influence of Early Music Education on the Emotional Development of Children. — *Educational Psychology Review*, 2001. — Vol. 13, No. 2, pp. 97–112.]. Учні виконують дитячі, народні й сучасні пісні, опановують базові поняття нотної грамоти, знайомляться з музичними інструментами та вчать слухати й аналізувати твори різних жанрів і культур. Ключовим аспектом є доступність музичних занять для всіх учнів, незалежно від соціального чи культурного фону. Значну увагу приділено інтеграції музики з іншими видами мистецтв, зокрема танцем, театром і візуальним мистецтвом, що сприяє розвитку асоціативного мислення й міжпредметних зв'язків. Викладання часто базується на ігрових методах, елементах педагогіки Карла Орфа, методах Кодаї, Далькроза тощо, які забезпечують активну участь дитини в музичній діяльності через спів, рух, гру на інструментах та імпровізацію.

У початкових школах проводяться численні концерти, фестивалі та

конкурси, які не лише сприяють розвитку артистичних навичок, але й дають можливість учням набути важливого досвіду взаємодії з іншими музикантами та викладачами. Ці заходи допомагають підвищити самооцінку учнів і дають їм змогу оцінити свій розвиток у реальних умовах. [Kagan D. *The Role of Music in Early Childhood Education in Canada*. — Vancouver: UBC Press, 2015. — 192 с.].

Окрему увагу в Канаді приділяють інклюзивним методам навчання, включаючи програми для дітей з обмеженими можливостями, що є важливим аспектом канадської педагогічної практики. [Campbell P. S., Scott-Kassner C. *Music in Childhood: From Preschool through the Elementary Grades*. — Boston: Cengage Learning, 2018. — 512 с.].

На рівні середніх шкіл музика зазвичай є факультативним предметом, який учні обирають відповідно до власних інтересів. Програма стає більш спеціалізованою й поглибленою, передбачає різні напрямки: інструментальна музика, вокальна музика, електронна композиція, теорія та історія музики, звукозапис і музичні технології. Школи часто пропонують різні рівні складності, що дає можливість поступового професійного зростання. У деяких школах існують розширені програми для тих, хто хоче серйозно займатися музикою, з уроками індивідуальної гри на інструменті та спеціалізованими курсами з музичної теорії. Крім того, участь у конкурсах і виступах заохочує учнів до постійного вдосконалення своїх музичних навичок і дає можливість самовираження в реальних умовах. Значну частину часу займає практична діяльність — участь в оркестрах, ансамблях, хорах, сольне музикування, створення власних композицій. Учні не лише відтворюють музику, а й аналізують її, інтерпретують та експериментують з різними стилями, жанрами й техніками. [O'Donnell R. *The Integration of Music into Canadian Secondary School Curriculum*. — Ottawa: Canadian Education Association, 2014. — 88 с.]. Сучасні навчальні програми активно інтегрують цифрові технології: використання програм для нотозапису, аудіоредакторів, платформ для онлайн-композицій (Soundtrap,

Noteflight, GarageBand тощо) дозволяє учням освоїти як традиційні, так і новітні музичні практики.

Особливістю канадської моделі є активна позакласна музична діяльність, яка охоплює широкий спектр ініціатив: шкільні хори, духові й симфонічні оркестри, джаз-бенди, театральні-музичні постановки, міжшкільні фестивалі, конкурси, громадські концерти. Багато шкіл мають потужні музичні програми, які фінансуються або підтримуються громадами та батьківськими асоціаціями. Позашкільна діяльність є важливою формою розвитку виконавських навичок, командної роботи, лідерства та креативного мислення. Участь у виступах дає учням можливість практичного втілення знань і переживання успіху, що суттєво впливає на їхню мотивацію та самооцінку.

Вища музична освіта в Канаді також має свою специфіку. Канадські університети, консерваторії та музичні школи, такі як Royal Conservatory у Торонто, Університет Вікторії та Університет Монреалю, пропонують бакалаврські, магістерські та докторські програми з різних напрямків музики, включаючи класичну музику, джаз, електронну музику, композицію та музичну педагогіку. Програми вищих навчальних закладів мають сильну практичну складову, що дає студентам можливість працювати з професіоналами в галузі музики, брати участь у записах, концертах і фестивалях. Крім того, канадські університети активно співпрацюють з міжнародними партнерами, що відкриває можливості для обміну студентами та здобуття освіти за кордоном. [Royal Conservatory of Music. Programs and Pedagogical Approaches. — Toronto: Royal Conservatory of Music, 2019.].

Ще однією характерною рисою є мультикультурна спрямованість музичного навчання. Значну увагу приділено ознайомленню з музикою корінних народів Канади — інуїтів, метисів, представників Перших Націй. Програми включають традиційні пісні, ритми, інструменти, що сприяє формуванню поваги до історії та культури корінного населення. Крім того, музика розглядається як засіб міжкультурного діалогу: вивчаються твори

різних етнічних традицій, жанрів і світоглядних систем, що відображає багатонаціональну структуру канадського суспільства [O'Neill S. Multicultural Music Education: Reflecting on Canada's Musical Landscape. — Toronto: University of Toronto Press, 2018. — 210 с.].

Оцінювання в музичному навчанні Канади здебільшого має формувальний характер. Замість традиційного підходу з фіксацією правильності виконання, вчителі надають перевагу оцінці процесу: індивідуального прогресу учня, його творчості, здатності до самовираження, участі в груповій роботі. Застосовуються різні форми оцінювання: портфоліо, самооцінка, рефлексивні щоденники, публічні виступи, мініпроекти, групові презентації. Такий підхід сприяє не лише глибшому залученню учнів, а й формуванню відповідального ставлення до власного навчання та розвитку.

Отже, система музичної освіти в Канаді вирізняється своєю інклюзивністю, мультикультурністю та орієнтацією на творчий розвиток учнів на всіх рівнях навчання. Вона поєднує традиційні та сучасні методики, забезпечуючи широкий доступ до музичної освіти для різних категорій учнів, водночас стимулюючи активну практичну діяльність і міжкультурний діалог. Такий підхід формує всебічно розвинених музикантів, готових до професійної діяльності та творчого самовираження у різноманітних музичних сферах, що відповідає сучасним вимогам суспільства і підтримує культурне багатство Канади.

3.2 Позашкільна освіта та її значення у музично-естетичному розвитку дітей

Музичні школи функціонують як важливий елемент позашкільної освіти, забезпечуючи доступ до якісної музичної підготовки для дітей, підлітків і дорослих. Вони працюють у післяурочний час, надаючи учням можливість навчатися, не порушуючи основний навчальний процес у школах. Музичні школи організовуються як на місцевому рівні, так і в рамках великих культурних центрів. Вони можуть бути як комунальними, так і приватними.

Вибір програми навчання в канадських музичних школах залежить від віку та рівня підготовки учня, що дозволяє створити персоналізовані курси для кожного. Це дозволяє з одного боку враховувати музичні інтереси учнів, а з іншого — реалізувати системний підхід до розвитку технічних і творчих здібностей. Зазвичай уроки з гри на інструменті розділяються на групові і індивідуальні заняття. Індивідуальні заняття є основною формою, яка дає можливість вчителю налаштувати навчальний процес відповідно до рівня учня. У таких заняттях учень працює безпосередньо з викладачем, що дозволяє коригувати техніку гри, працювати над репертуаром і навіть почати створення власних музичних творів.

У музичних школах Канади активно практикуються колективні заняття, що сприяють розвитку соціальних навичок, вміння працювати в команді, а також інтеграції різних стилів музики. Наприклад, багато учнів беруть участь у заняттях у складі хорових колективів, оркестрів або ансамблів. Це дозволяє не лише вдосконалювати виконання класичної або народної музики, а й поглиблювати знання про різноманітні музичні традиції, що є важливою частиною мультикультурної політики Канади.

Програми в канадських музичних школах мають кілька ключових компонентів. Це передусім уроки теорії музики, сольфеджіо, ансамблева гра, а також індивідуальні уроки на конкретних інструментах. Індивідуальні заняття з інструменту є основою навчального процесу. Учні працюють з вчителем над технікою гри, ритмічною вправністю та інтерпретацією музичних творів. Паралельно з ними викладаються теоретичні курси, зокрема

сольфеджіо, де учні вивчають нотну грамоту, ритм, музичні інтервали і гармонії.

Особливість канадських музичних шкіл у тому, що вони забезпечують доступність для всіх учнів, зокрема через стипендійні програми та фінансову підтримку для тих, хто потребує додаткової допомоги. Враховуючи багатокультурність країни, програми навчання можуть включати елементи музичних стилів і жанрів, притаманних різним етнічним групам. Наприклад, у деяких школах існують спеціалізовані курси з вивчення індійської, африканської або корінної канадської музики.

Музичні школи також організовують численні майстер-класи, фестивалі та конкурси, що є важливими для мотивації учнів. На цих заходах молоді музиканти отримують змогу продемонструвати свої досягнення, поспілкуватися з іншими учнями та отримати цінні відгуки від професіоналів. Це важливо як для розвитку виконавських здібностей, так і для поглибленого розуміння музики як мистецтва.

Місто Едмонтон відіграє важливу роль у розвитку музичної освіти на регіональному рівні, пропонуючи широкий спектр спеціалізованих навчальних закладів і позашкільних програм, які сприяють формуванню музичних компетенцій та естетичного розвитку дітей і молоді. Музичні школи Едмонтону представляють собою комплекс освітніх інституцій, що інтегрують класичні педагогічні методики з сучасними підходами до музичної освіти. [Alberta Education. Music Education Programs of Study. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.alberta.ca/programs-of-study.aspx>, 2023.].

Серед провідних навчальних закладів міста варто виділити **Edmonton Suzuki Piano School**, яка реалізує унікальну педагогіку Шінічі Сузукі. Методика Сузукі базується на ідеї природного опанування музики за принципом «мови», що полягає у слуханні, повторенні та підтримці батьків. Це сприяє не лише технічному розвитку, а й формує глибоке емоційне сприйняття музики, що є основою естетичного виховання молодих

музикантів. Основні програми школи включають курси для дітей різного віку, починаючи з 3 років, з акцентом на розвиток слуху, техніки гри та музичної виразності. Крім індивідуальних занять, школа організовує майстер-класи, виступи учнів та сімейні музичні заходи, що сприяє формуванню творчої музичної спільноти. [Edmonton Suzuki Piano School. Philosophy and Programs. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.edmontonsuzukipiano.ca>].

Yamaha Music School Edmonton є провідним музичним навчальним закладом, що пропонує систематизовані програми музичної освіти для дітей від 3 років і старше. Школа базується на міжнародній методиці Yamaha, яка поєднує технічне навчання з розвитком творчих та естетичних здібностей учнів. Структура навчання включає кілька основних програм: *Yamaha Music Course* для дошкільнят, індивідуальні уроки гри на фортепіано, гітарі, ударних інструментах, групові ансамблеві заняття, а також курси музичної теорії та композиції. Програми побудовані за принципом поступового ускладнення матеріалу з урахуванням вікових особливостей та індивідуальних здібностей дітей. Програма *Yamaha Music Course* для дітей від 3 до 8 років передбачає інтерактивні заняття, які включають спів, гру на ритмічних інструментах, слухання музики та рух. [Yamaha Music School Edmonton. Programs Overview. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.yamaha.ca>]. Через комплексне поєднання цих елементів школа розвиває у дітей музичне чуття, ритмічність, вокальні навички, а також початкові знання нотної грамоти. Заняття проводяться у формі ігор, що сприяє емоційному залученню дітей і формуванню позитивного ставлення до музики.

Індивідуальні уроки гри на інструментах орієнтовані на технічний розвиток: наприклад, у фортепіано акцент робиться на постановці рук, читанні нот з листа, вивченні класичних і сучасних творів, а також на розвитку виразності та музичного інтерпретування. Уроки гри на гітарі та ударних включають опанування техніки, розвиток моторики і почуття ритму,

що є основою музичного виконавства.

Revolution Music International — приватна музична школа, заснована у 2004 році в місті Едмонтон (Альберта, Канада). Її діяльність базується на практичному впровадженні принципів музично-естетичного виховання в умовах позашкільної освіти. Заклад пропонує індивідуальне навчання гри на різних інструментах (гітара, фортепіано, бас-гітара, ударні, укулеле), а також заняття з вокалу, орієнтуючись на формування не лише технічних навичок, а й естетичного слуху, художнього смаку та здатності до самовираження через музику. Педагогічна концепція школи ґрунтується на поєднанні традиційних методів викладання з сучасними практиками, що враховують емоційно-психологічні аспекти музичного розвитку особистості. Засновник школи, музикант і викладач Даніель Джексон, розробив авторську модель навчання, у центрі якої — усвідомлене виконання музики як спосіб художнього спілкування. Кожне заняття містить елементи аналізу, інтерпретації та рефлексії над змістом музичних творів, що сприяє формуванню в учнів здатності до естетичного осмислення почутого та виконаного. [Revolution Music International. About Us. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.revolutionmusic.ca>].

Особливістю педагогічного процесу є практична орієнтація: учні працюють з репертуаром різних стилів (зокрема рок, джаз, поп, блюз), опановуючи не лише технічні прийоми, а й стилістичну точність виконання. Важливою складовою навчання є розвиток внутрішнього слуху, емоційної чутливості до тембрових і динамічних відтінків звуку, а також сценічної впевненості. У процесі навчання учні беруть участь у концертних виступах, що стимулює мотивацію та сприяє глибшому усвідомленню ролі музики як засобу комунікації.

Виховний аспект діяльності школи проявляється в послідовному формуванні в учнів естетичного ставлення до музики, здатності до критичного слухання, а також в умінні самостійно інтерпретувати музичний твір відповідно до його змісту та емоційного контексту. Таким чином,

Revolution Music International забезпечує не лише навчання інструментальної гри, але й створює умови для цілісного музично-естетичного розвитку особистості.

Сфера вищої музичної освіти, зокрема в Едмонтоні, провінція Альберта, є показовим прикладом того, як регіональна академічна інфраструктура може формувати високий рівень професійної підготовки музикантів і сприяти культурному зростанню молоді. У місті діє кілька престижних навчальних і виконавських інституцій, які не лише забезпечують фундаментальну академічну підготовку, але й створюють живий музичний контекст, у якому студенти й молоді виконавці здобувають реальний сценічний досвід.

Центральне місце серед цих установ займає **Факультет музики Університету Альберти (University of Alberta — Department of Music)**, який є одним з найвпливовіших академічних осередків у Західній Канаді. Департамент пропонує програми бакалаврату (Bachelor of Music), магістратури (Master of Music) та PhD з різних галузей: музична теорія, композиція, виконавське мистецтво, музикознавство. Програми мають чітку наукову та практичну орієнтацію: студенти не лише опановують складні теоретичні дисципліни, але й регулярно виступають на сценах, беруть участь у камерних і симфонічних ансамблях, співпрацюють з професійними колективами. Важливою складовою є партнерства департаменту з оркестрами, фестивалями та мистецькими організаціями провінції, що інтегрує академічне навчання у професійне середовище. [University of Alberta — Department of Music. Programs and Courses. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.ualberta.ca/music>].

Значну роль у вихованні молодих виконавців відіграє **Edmonton Youth Orchestra (EYO)** — одна з найстаріших молодіжних оркестрових програм Канади, заснована ще в 1952 році. Цей оркестр є лабораторією для обдарованих молодих музикантів віком від 11 до 24 років, які мають змогу працювати з досвідченими диригентами та наставниками. Програма EYO

орієнтована на розвиток оркестрового виконавства, ансамблевих навичок і сценічної дисципліни. Учасники мають змогу виступати в кращих концертних залах Едмонтон, виконувати класичний репертуар, а також твори сучасних канадських композиторів. Важливо, що відбір до оркестру здійснюється на конкурсній основі, що забезпечує високий рівень виконавської підготовки учасників [Edmonton Youth Orchestra Association. History and Programs. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.eyso.com>].

Ще одним помітним закладом є **MacEwan University**, де функціонує музична програма з виразним акцентом на сучасну музику, джаз та популярну культуру. На відміну від більш академічно орієнтованого Університету Альберти, MacEwan пропонує програму *Bachelor of Music in Jazz and Contemporary Popular Music*, яка поєднує класичні дисципліни з практикою у сфері медіа, звукозапису та цифрових технологій. Програма базується на інтенсивній практиці: студенти регулярно виступають у внутрішніх і міських концертних серіях, беруть участь у створенні музики для кіно, телебачення та цифрових платформ. Значна частина навчання побудована навколо ансамблевої гри, творчих проєктів і міждисциплінарної взаємодії. [MacEwan University. Bachelor of Music in Jazz and Contemporary Popular Music. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.macewan.ca>].

Таким чином, музична освіта в Едмонтоні охоплює широкий спектр інституцій — від приватних музичних шкіл, таких як *Revolution Music International* та *Yamaha Music School Edmonton*, до спеціалізованих програм, як-от методика *Suzuki* в *Edmonton Suzuki Piano School*, і вищих навчальних закладів, зокрема *University of Alberta* та *MacEwan University*. Така різноманітність забезпечує можливість поступового формування музичних компетентностей, адаптованих до віку, здібностей і культурного досвіду учнів, і дозволяє об'єднувати традиційну академічну підготовку з практичною, сценічною і творчою діяльністю.

Особливої уваги заслуговує естетичний компонент музичної освіти, що послідовно реалізується як у приватних позашкільних програмах, так і в університетських курсах. Заняття орієнтовані не лише на технічне вдосконалення, а й на розвиток емоційного слуху, здатності до музичної інтерпретації, критичного сприйняття та самовираження. Завдяки інтеграції індивідуального навчання, ансамблевої практики, культурного розмаїття і концертної діяльності, Едмонтон формує потужне музично-естетичне середовище, що сприяє вихованню освіченої, креативної та музично активної молоді.

РОЗДІЛ 4. АНАЛІЗ ПІДРУЧНИКІВ ДЛЯ ПОЧАТКОВОГО МУЗИЧНОГО НАВЧАННЯ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ

Музичне виховання займає важливе місце в освіті, оскільки воно не лише сприяє розвитку технічних навичок, але й має значний вплив на формування естетичного смаку, емоційного інтелекту та здатності до творчого самовираження. В умовах постійного пошуку оптимальних педагогічних практик особливе значення має вибір методики навчання, яка забезпечує комплексний підхід до розвитку особистості учня, поєднуючи педагогічну ефективність з художнім аспектом. [L. J. The Art of Piano Pedagogy. — Hal Leonard, 2008. — 160 с.].

Методики, засновані на поетапному освоєнні технічних навичок, емоційному сприйнятті музики та стимулюванні творчого підходу, становлять невід'ємну частину музичного навчання. До таких систем належать *Piano Adventures*, *Bastien Piano Basics* та *Alfred's Basic Piano Library*, які мають спільні риси, але також відрізняються за методичними підходами, кожен з яких сприяє всебічному розвитку учнів, у тому числі емоційно-естетичному.

Ці методики не обмежуються лише технічними аспектами навчання, а виконують роль важливих інструментів для розвитку естетичного сприйняття музики. Вони орієнтовані на формування емоційної чутливості учнів, розвиток їхнього творчого потенціалу та здатності виражати свої почуття через музичні твори. Музичне навчання в рамках цих систем має на меті не лише засвоєння основних технічних навичок гри, але й робить акцент на інтеграцію емоційного і художнього аспектів виконання. Таким чином, кожна з методик органічно поєднує технічний аспект навчання з художнім, що сприяє не лише розвитку музичних, але й естетичних здібностей учнів, формуючи їх здатність до самовираження та інтерпретації музичних творів.

Кожна з серій підручників має чітку й структуровану організацію, адаптовану до різних рівнів навчання. Ці підручники розроблені таким чином, щоб охоплювати всі етапи навчання, від початкового до високого рівня, з урахуванням поступового ускладнення матеріалу. Кожен рівень цих серій передбачає певний обсяг музичних та технічних завдань, які сприяють

не лише розвитку виконавських навичок, а й естетичному сприйняттю музики. Ці рівні включають репертуар, який стимулює розвиток музичних здібностей, зокрема інтерпретацію, динаміку, темп, а також навички слухової пам'яті та виразності.

Завдяки такій організації, кожен рівень підручників є логічним продовженням попереднього, що дає можливість учням упевнено просуватися у своєму навчанні. Серії підручників сприяють комплексному підходу до розвитку учня, включаючи технічний розвиток, естетичне сприйняття музики, розуміння музичної теорії та розвиток музичної інтерпретації.

Методики *Piano Adventures*, *Bastien Piano Basics* та *Alfred's Basic Piano Library* розвивають у учнів не лише технічну майстерність, але й емоційну чутливість до музики, що є важливим етапом у формуванні їхньої естетичної свідомості. Вивчення музичних творів, які включають різноманітні стилі і жанри, дозволяє учням отримати глибоке розуміння не лише технічної складової музики, але й її емоційної та художньої суті. Це сприяє розвитку критичного мислення, здатності до емоційного сприйняття музики та відображення особистих почуттів і переживань через музику. Крім того, система навчання, яку пропонують ці методики, включає творчі завдання, такі як імпровізація або створення власних музичних композицій, що стимулює учнів до розвитку креативного мислення та самовираження.

4.1 Особливості навчальної програми *Piano Adventures* (1996)

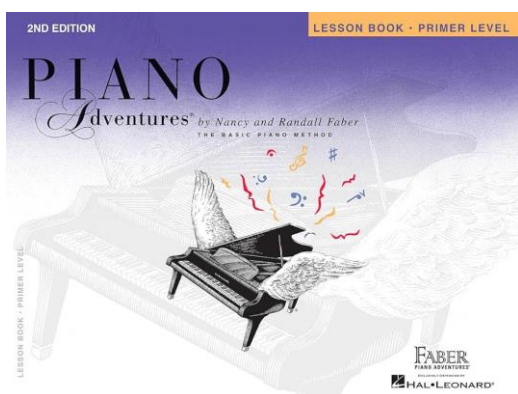
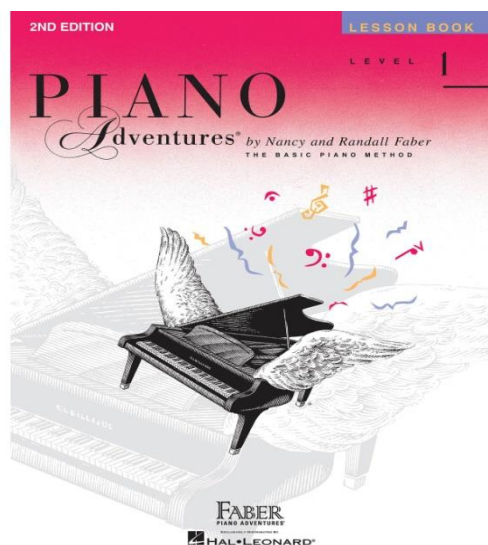

Table of Contents

Lesson	Introduction to Playing	Key Names - ABCDEFG	Orientation to the Staff
1	- Sitting at the Piano 4 3, 4 - Making a Round Hand Shape 5 3, 4 - Finger Numbers 6 2 3, 4 - Finger Flashcards 7 - The Pecking Rooster (for Left Hand) 8 5 - The Pecking Hen (for Right Hand) 9 5 - Two Black Ants 10 5 - Two Blackbirds 11 3 5 - Into the Cave 12 4-5 5 2 - Three Little Kittens 13 6-7 5	- The Mouse Alphabet 24 - Learning C-D-E: Balloons 25 - About Steps, Merely We Roll Along 26 10-11 6-7 - Learning F-G-A-B: The Escalator 27 14-15 - C 5-Finger Scale: C-D-E-F-G March 28 16 - Men from Mars 29 17 12 13 8 - Old to Joy 30 14 9 - Sea Story 31 15 10 - Dotted Half, Hey, Mr. Half Note Do! 32 18 - Alouette 33 19 16 11	- The Staff and the Grand Staff 34 20 - Bass Clef and Treble Clef 35 - Learning Middle C: Middle C March 36 6-11 - Learning Middle G: A Ten Second Song 37 21 - Deriving in the G Clef 38 22 17 12-15 - Best Friends 39 23 12 - Learning Bass F: Girdle in the Tree 40 17 16-21 - My Invention 41 24-25 13 22-23

2

FF1075

Progress Chart

Keep track of your progress.
Color or put a star sticker for each item.

	Lesson	Theory	Technique	Performance
Get Ready for Take-off! (Primer Review)	4			
Head Start for Treble and Bass Clef Lines	6			
Pierity (Review piece)	8	2		
UNIT 1 Legato and Staccato				
Little River (Legato Steps)	10	2	2, 4-5	2
Sailing in the Sun	11	3		
For the Wheel	12	4-5	6-7	3
Mexican Jumping Beans	14	6	3, 8	
The Haunted Mouse	15	7	9	4-5
Classic Dance	16			
Young Hunter	17	8-9	10-11	6-7
UNIT 2 Treble F-A-C-E				
Skipper in Space	18	10	12	
Half-Time Show	19	11		8-9
The Lovely Pine	20	12	13	
Li'l Liza Jane	21	13		
UNIT 3 Treble C-D-E-F-G on the Staff				
C's Rock!	22	14		
Mozart's Five Names	23	15		
Paper Airplane	24	16	3, 14	
The Juggler	25	17	15	10-11
UNIT 4 Intervals (2nd, 3rd, 4th, 5th)				
Traffic Jam 2nds	26	18		
This is Not Jingle Bells	27		16	12
Kites in the Sky	28	19		13
A Mountain Song	30	20-21	17	
Plate of the Anders	32			14
Runaway Rabbit	33		18	15
Rain Forest	34	22-23	19	
Lightly Row	35	24-25	20-21	16-17

2

FF1076

Progress Chart

Keep track of your progress.
Color or put a star sticker for each item.

	Lesson	Theory	Technique	Performance
Get Ready for Take-off! (Level 1 Review)	4			
New Reading Guide	6			
When the Saints Go Marching In (Review Piece)	8	2-3		6-11
UNIT 1 Eighth Notes				
10th Notes	10	2		
Famous People	11	3	4-5	2, 3 12-15
Skip to My Lou	12	4	2, 6	16-19
Lefter Popcorn	13	5	7	4-5
A Minuet for Mr. Bach's Children	14	6-7	6-7	20-25
Mr. Brahms' Famous Lullaby	16	8-9	8-9	
UNIT 2 Transposition				
Ice Cream and More Ice Cream	18	3, 10		26-29
Mr. Haydn's Theme	19	10-12	3, 11	
My Daydream	20	13		30-35
The Clock Strikes Thirteen!	22	14	12-13	10-11 36-39
The Elf's Silver Hammer	23	15		
UNIT 3 The Phrase				
Old to Joy	24	16-17	3, 14	40-45
I Am the King	26	18	15	46-49
Moonlight Melody	27	19	16-17	12-13
UNIT 4 Half Steps and Whole Steps				
The Puppet Show	28	20		
Kitch-it-kip!	29		18	
Our Detective Agency	30	21	19	50-53
Storms on Saturn	32	22-23		14-15

2

FF1081

Навчальна програма Piano Adventures видана у 1996 році Ненсі та Рендалом Фабер, є однією з найбільш ефективних і широко використовуваних педагогічних систем у музичному вихованні. Основним

завданням цієї методики є створення емоційного зв'язку між учнем і музикою, що дозволяє, окрім технічних результатів розвинути чуттєве сприйняття та інтерпретацію музичних творів. Програма акцентує увагу на поєднанні технічних вправ з творчим вираженням, що дає учням змогу не тільки освоїти базові навички гри на інструменті, але й розвивати їхнє розуміння музики як мистецтва. [Faber N., Faber R. *Piano Adventures: Lesson Book 1.* — The Faber Piano Adventures Series, 1996.].

Однією з основних переваг *Piano Adventures* є її орієнтація на психологічні аспекти музичного навчання. Вона враховує вікові та індивідуальні особливості учнів, що дозволяє адаптувати матеріал до різних рівнів підготовки та забезпечити прогрес у навчанні. Важливим елементом методики є інтеграція творчих завдань, таких як імпровізація та інтерпретація музичних творів, що стимулює розвиток емоційного інтелекту. Учні не просто відтворюють музичні твори, а й навчаються відчувати музику, виражати через неї власні емоції та думки.

Програма *Piano Adventures* є багаторівневою сучасною методикою навчання гри на фортепіано, яка поєднує академічну ґрунтовність із доступністю, креативністю та індивідуалізацією. Її структура передбачає логічно вибудовану послідовність навчання, в межах якої кожен рівень представлений комплексом взаємодоповнюючих навчальних матеріалів: *Lesson Book* (уроки), *Technique & Artistry Book* (техніка та артистичність), *Theory Book* (теорія), *Sightreading Book* (вправи на зіркове читання) та *Performance Book* (п'єси для виконання). Такий інтегрований підхід дозволяє формувати музичну компетентність як цілісну систему — поєднуючи технічні, слухові, ритмічні, нотографічні та інтерпретаційні навички.

Навчальна програма охоплює всі вікові категорії учнів — від дошкільного віку до дорослих — і структурована за віковими серіями: *My First Piano Adventure* (для дітей 5–6 років), *Basic Piano Adventures* (для молодших школярів), *Accelerated Piano Adventures* (для підлітків) та *Adult Piano Adventures* (для дорослих початківців). Кожна серія має відповідний

психолого-педагогічний супровід, стилістичні адаптації та варіанти завдань, що відповідають потребам конкретної вікової групи.

Серед провідних методичних інновацій програми варто виділити концепцію так званого «трикутника навчання» — тісний взаємозв'язок між слуховим, зоровим та моторним сприйняттям, на яких базується засвоєння музичного матеріалу. Замість ізольованого опрацювання техніки, як у традиційних методиках, *Piano Adventures* пропонує навчання через художнє виконання, імпровізацію, супровід, ансамблеву гру та рухову активність. Значну увагу приділено цифровій підтримці: сторінки книг містять QR-коди, що відкривають доступ до відеоуроків, записів супроводу, темпів для домашнього тренування. Це дозволяє продовжити навчальний процес поза межами уроку та активізувати самостійну роботу учня.

У *Piano Adventures* репертуар націлений на поєднання класичних творів, популярних мелодій, а також на оригінальні композиції, написані самими авторами підручника, Ларрі та Ренді Леві.

Важливою особливістю цієї серії є те, що вона прагне поєднати класичні твори великих композиторів з оригінальними п'єсами, написаними спеціально для кожного рівня. Класичні твори, адаптовані до рівня учнів, не лише сприяють розвитку технічних навичок, але й дозволяють учням ознайомитися з різними епохами та стилями музики. Це дозволяє не лише формувати технічні навички, але й сприяє розвитку емоційного сприйняття музики, що є важливою складовою естетичного виховання.

Репертуарна складова програми *Piano Adventures* є надзвичайно продуманою з точки зору методичної логіки, стилістичного багатства та естетичного впливу на учня. Вона розглядається не лише як дидактичний матеріал для розвитку навичок, а як повноцінний засіб художньо-естетичного виховання. Добір репертуару базується на принципах поступовості, педагогічної доцільності та мотиваційної привабливості. Зміст охоплює широкий спектр стилів — від народної та дитячої музики до адаптованої класики, джазу, блюзу, поп-культури та оригінальних творів авторів. Це

дозволяє не лише формувати технічні навички, але й сприяти розвитку емоційного сприйняття музики, що є важливою складовою естетичного виховання.

На початковому рівні (серія *My First Piano Adventure*, Level 1) домінують короткі композиції у зручних позиціях (найчастіше п'ятиступенева позиція) та простих тональностях (C-dur, G-dur, F-dur). Репертуар включає англomовний фольклор, пісенний матеріал, дитячі музичні ігри, вправи з елементами імпровізації. Твори супроводжуються яскравими ілюстраціями та образними назвами, що стимулюють уяву й емоційне сприйняття. Завдяки цьому формуються перші уявлення про характер музики, темп, динаміку, що вже з раннього етапу вводить учня у сферу музичного інтерпретування.

У середніх рівнях (Level 2–3) ускладнюється як фактура, так і ритмічні структури. П'єси містять елементи супроводу, використання педалі, гармонічні побудови на основі акордів, імпровізацію варіаційного типу. Репертуар включає адаптації класичних творів (наприклад, *Ode to Joy* Л. Бетховена, *Minuet* Й. С. Баха), оригінальні твори з програмною назвою (*Desert Caravan*, *The Juggling Clown*) та стилізовані композиції у джазовій або етнічній манері. Активно впроваджуються дуети з учителем, що розвиває навички ансамблевої взаємодії, слухової координації та музичного діалогу.

На рівнях 4–5 до репертуару входять як адаптовані, так і оригінальні твори класичних композиторів (Й. С. Бах, Г. Гендель, Й. Гайдн, Ф. Шопен) стилізовані композиції в жанрі блюзу, свінгу, латини, саундтреків. Важливою особливістю є те, що кожна п'єса подається в контексті: супроводжується технічними завданнями (*Technique & Artistry*), художніми настановами, вправами на фразування, агогіку та динаміку. Завдяки цьому учень навчається цілісному підходу до виконання, а не механічному відтворенню нотного тексту.

Додаткові репертуарні збірники серії *Piano Adventures* (зокрема *Pop*, *Christmas*, *Classics*, *Disney*, *Favorites*) забезпечують варіативність

навчального процесу, дозволяючи адаптувати зміст занять відповідно до індивідуальних уподобань учня без порушення загальної методичної логіки. Наприклад, використання популярних мелодій або музики з анімаційних фільмів Disney виконує не лише мотиваційну функцію, а й сприяє закріпленню технічних навичок у контексті знайомого культурного матеріалу. Такий підхід сприяє гармонійному поєднанню педагогічних цілей із емоційною залученістю учнів, що відповідає принципам особистісно орієнтованого навчання та культурно релевантної освіти.

Розглянута методика демонструє комплексний підхід до музичного виховання, в якому поєднуються когнітивні, емоційні та художньо-естетичні аспекти навчального процесу. Однією з ключових характеристик даної системи є її концептуальне підґрунтя, що базується на сучасних досягненнях у галузі психології музичного навчання. Завдяки цьому методика дозволяє ефективно адаптувати навчальний матеріал до вікових, психологічних і технічних особливостей кожного учня, забезпечуючи індивідуальний підхід та створюючи умови для реалізації особистісного потенціалу.

Важливим структурним компонентом навчальної програми є розвиток імпровізаційних навичок. Залучення елементів імпровізації не лише сприяє гнучкості мислення у виконавській діяльності, а й формує глибше розуміння музики як мови емоцій і змістів. Завдяки цьому учні отримують змогу не просто відтворювати ноти, а й осмислено інтерпретувати музичний матеріал, що активізує інтелектуальні процеси, пов'язані з аналітикою, асоціативним мисленням та емоційною рефлексією.

Методика також забезпечує цілеспрямований розвиток технічних навичок — від елементарних моторно-ритмічних дій до складних композиційних структур. Поступове введення нових технічних елементів органічно поєднується з паралельною роботою над музичним образом, що дозволяє учням досягати високого рівня виконавської майстерності, не втрачаючи при цьому цілісного художнього сприйняття твору. Водночас важливо підкреслити, що технічне вдосконалення у межах цієї методики не є

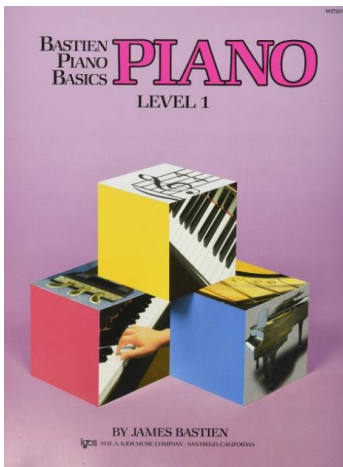
самоціллю, а розглядається як засіб реалізації глибшого — естетичного і емоційного — змісту музики.

Одним із пріоритетних є розвиток емоційного інтелекту учнів. У процесі опанування музичних творів діти вчаться розпізнавати, виражати та осмислювати емоційні стани, що є невіддільними від художнього змісту музики. Такий підхід формує не лише виконавські навички, а й цілісну, емоційно розвинену особистість, здатну до співпереживання, саморефлексії та креативного мислення.

Особливу роль у контексті естетичного виховання відіграє систематичне формування музичного смаку. Через ознайомлення з класичним та сучасним репертуаром учні набувають уявлень про гармонійну структуру, стилістичні особливості та художню форму музичного твору. Це сприяє не лише інтелектуалізації музичного сприйняття, а й формує навички критичного аналізу, що дозволяє розглядати музику як форму естетичної комунікації, а не як механічний процес відтворення звуків. Крім того, це створює умови для розвитку творчого самовираження. Методика активно заохочує учнів до вільної імпровізації, варіювання інтерпретацій, створення власних музичних ідей, що значною мірою сприяє розвитку уяви, художнього мислення та індивідуального музичного стилю. У цьому контексті музика постає як засіб особистісної реалізації та комунікації, що відкриває широкі можливості для самовираження.

Отже, методика Piano Adventures є не лише ефективною програмою формування технічних навичок, а й потужним інструментом розвитку естетичних, емоційних і креативних якостей особистості. Її застосування в навчальному процесі сприяє становленню гармонійно розвиненої особистості, здатної не лише до високоякісного музичного виконання, а й до глибокого переживання та інтерпретації музичного змісту. У цьому полягає її вагоме значення для сучасної системи музичного виховання.

4.2 Методичні засади навчальної програми Bastien Piano Basics (редакції 2001-2005 р.)

BY JAMES BASTIEN
KJOS NEIL A. KJOS MUSIC COMPANY • SAN DIEGO, CALIFORNIA

Copyrighted Material

Contents

	This Book	Performance	Practice
Reference and Review	4	2	2
C Major Position	6	2	2
March Cue	7	3	3
Roaring Lions	7	3	3
Sleepy John	8	4	4
Turned	8	4	4
New London Bridge	9	5	5
It's Winter	10	6	6
Santa's Song	11	7	7
Accompaniment in C	12	8	8
Run, Mouse, Run!	13	9	9
The Balling	14	10	10
Page Goes the Windmill	15	11	11
Protein Market	16	12	12
Walking Diphthongs	17	13	13
P Major Position	18	14	14
My New Key	19	15	15
The Happy Soul	20	16	16
Accompaniment in F	21	17	17
Beauty in the	22	18	18
King, King, King	23	19	19
Run, Run, Run!	24	20	20
G Major Position	25	21	21
Go White	26	22	22
Wright Left	27	23	23
Spoken	28	24	24
Black Cat Note Naming Game	29	25	25
Mountain Climbing	30	26	26
Don't Dance	31	27	27
Accompaniment in G	32	28	28
Success in My Future	33	29	29
Bringer Road	34	30	30
Peace	35	31	31
Polka Dots	36	32	32
Moving Parade	37	33	33
The Old Gray Owl	38	34	34
The New Day	39	35	35
Group 1 Keys	40	36	36
Chord Page	41	37	37
Rockin' Song	42	38	38
March	43	39	39
Double Cat Note Naming Game	44	40	40
Alphabet	45	41	41
Alphabet the Hand Heard Ch. High	46	42	42
Largo	47	43	43
Cups and Rubbers	48	44	44
The Nosed	49	45	45
Canoe That	50	46	46
When the Sails Go Marching In	51	47	47
Old to New	52	48	48
Rock Group	53	49	49
Square Walk	54	50	50
Certificate of Achievement	55		
Music Dictionary	inside cover		

*To reinforce the feeling of achievement, the teacher or student may put a / when the page has been mastered.

WP201

BY JAMES BASTIEN
KJOS NEIL A. KJOS MUSIC COMPANY • SAN DIEGO, CALIFORNIA

Copyrighted Material

Contents

	This Book	Performance	Practice
Clap Hands	4	2	2
Hall Step	6	2	2
Whole Scale	7	3	3
Scaling the Backless	8	4	4
Cartwheel	9	5	5
4th	10	6	6
Harmonious Blues	11	7	7
Skip to My Loo	12	8	8
Midnight Mist	13	9	9
7th	14	10	10
In the Church	15	11	11
Primary Chords	16	12	12
Primary Scale	17	13	13
Showing the Rapids	18	14	14
Triads and Inversions	19	15	15
Turning Cartwheels	20	16	16
Chord Progression I IV	21	17	17
Rock	22	18	18
Chord Progression I V7	23	19	19
Mary Ann	24	20	20
Chord Progression I V7	25	21	21
Michael, Row the Boat Ashore	26	22	22
Lavender's Blue	27	23	23
The Mariner's Horn	28	24	24
Korn-Hu-Ju	29	25	25
C Major Scale	30	26	26
Old MacDonald Rocks	31	27	27
Chompie Games	32	28	28
1 Time Signatures	33	29	29
Rhythm Study	34	30	30
Tarantella	35	31	31
Scottish Ragtime	36	32	32
Sailing	37	33	33
F Major Scale	38	34	34
For Susanna	39	35	35
Dissonant Rhapsody	40	36	36
Workout in Space	41	37	37
The Doctor of Music	42	38	38
Group 2 Keys	43	39	39
Down in the Valley	44	40	40
Courtesy Rock	45	41	41
During the Minuet	46	42	42
A Major Scale	47	43	43
Rocky Rhythm	48	44	44
Swing the Thimble	49	45	45
Downhill Fun	50	46	46
Major Scale	51	47	47
Blues in E	52	48	48
Down by the Station	53	49	49
Harmonies	54	50	50
The Lullaby	55	51	51
The Lullaby	56	52	52
Music Review	57		
Certificate of Achievement	58		
Music Dictionary	inside cover		

*To reinforce the feeling of achievement, the teacher or student may put a / when the page has been mastered.

© 1985 Kjos West

WP202

BY JAMES BASTIEN
KJOS NEIL A. KJOS MUSIC COMPANY • SAN DIEGO, CALIFORNIA

Copyrighted Material

Contents

	This Book	Performance	Practice
Saturday Night Boogie	4	2	2
Relative Minor Scales	6	4	4
Canoe That	7	5	5
Quint Vipers	8	6	6
Major and Minor Triads	9	7	7
Major Minor Key	10	8	8
Primary Chords in A Minor	11	9	9
March	12	10	10
Triads in A Minor	13	11	11
Down in the Valley	14	12	12
Old Rag of Old Sunday	15	13	13
D Minor Scale	16	14	14
The Minuet's Song	17	15	15
Triads and Inversions	18	16	16
Royal Procession	19	17	17
Trident Rhythm	20	18	18
March of the Triplets	21	19	19
The Matriarch	22	20	20
Congressman Rhapsody	23	21	21
Gypsy Dance	24	22	22
4th Octave	25	23	23
The Can-Can	26	24	24
Vivienne Waltz	27	25	25
German Folk Song	28	26	26
The Sun and Stripes Forever	29	27	27
The Chromatic Scale	30	28	28
Scores at Midnight	31	29	29
Entry of the Gladiators	32	30	30
The Order of Flats	33	31	31
Group 3 Keys	34	32	32
D Major Scale	35	33	33
Latin Serenade	36	34	34
Jacob's Ladder	37	35	35
Prélude in D Major	38	36	36
A Major Scale	39	37	37
Three-Quarter Time	40	38	38
Red River Valley	41	39	39
Jarvis Ave.	42	40	40
D Major Scale	43	41	41
Evening Horn	44	42	42
Song of Spring	45	43	43
Arts	46	44	44
Four Blue Eyes	47	45	45
Music Review	48		
Certificate of Achievement	49		
Music Dictionary	inside cover		

*To reinforce the feeling of achievement, the teacher or student may put a / when the page has been mastered.

© 1985 Kjos West

WP203

Навчальна програма Джеймса Бастієна з фортепіано, відома у світі під загальною назвою ***Bastien Piano Basics***, становить унікальний феномен у царині музичної педагогіки. Програма була вперше видана у 1976 році. Вона виникла як відповідь на необхідність створення доступної, логічно структурованої та естетично привабливої системи навчання, яка б дозволила дітям і дорослим ефективно опановувати фортепіанну гру незалежно від початкового рівня підготовки. У світовій музичній освіті ці посібники здобули репутацію таких, що поєднують високий дидактичний потенціал із методичною гнучкістю, здатною адаптуватися до різних освітніх контекстів. [Bastien J. Bastien Piano Basics: Piano Level 1 (Teacher's Manual). — The Bastien Piano Series, 2001. — 96 с.].

Значення цієї методики виходить далеко за межі суто технічного навчання. Підхід Бастієна є втіленням ідеї гуманістичної музичної освіти, у центрі якої — особистість учня, його внутрішня мотивація та естетичне зростання. Підручники не лише формують початкові навички гри на інструменті, а й створюють умови для розвитку художнього мислення, емоційної виразності та здатності до естетичного переживання. Вони навчають бачити музику як мистецтво, що говорить мовою емоцій, образів і сенсів.

Навчальна програма *Bastien Piano Basics* є класичною системою початкового фортепіанного навчання, що відзначається чіткою структурою та послідовністю, спрямованою на поступове формування базових музичних навичок. Вона розроблена на основі сучасних педагогічних підходів і охоплює всі ключові аспекти музичної освіти — технічні, теоретичні, слухові та виконавські компетенції. Програма складається з кількох взаємопов'язаних серій, зокрема *Piano*, *Theory*, *Technic* та *Performance*, кожна з яких виконує свою функцію в комплексному розвитку учня. Основний курс гри на фортепіано (*Piano*) концентрується на засвоєнні техніки та вивченні репертуару, тоді як серія *Theory* сприяє розумінню музичної грамоти, включаючи ноти, ритм, інтервали і основи гармонії. *Technic* націлений на

розвиток пальцевої гнучкості, координації рук і точності виконання, а *Performance* допомагає розвивати виконавські навички, артистизм і вміння виступати перед аудиторією.

Навчальні рівні в програмі структуровані від початкового *Primer* до більш просунутих рівнів, що дозволяє забезпечити поступове збільшення складності матеріалу відповідно до вікових та психологічних особливостей учнів. Такий системний підхід сприяє гармонійному музичному розвитку, дозволяючи уникнути перевантаження та підтримуючи мотивацію учнів протягом усього навчального процесу. Особливістю програми є не лише механічне засвоєння технічних навичок, а й розвиток музичного слуху, пам'яті і творчого мислення. Репертуар складається з оригінальних авторських творів, класичних адаптацій та популярної музики, що робить навчання більш різноманітним і цікавим. Важливим педагогічним аспектом є інтеграція технічних вправ із музичними творами, що забезпечує природний і ефективний розвиток виконавської майстерності.

З перших сторінок підручника дитина занурюється у простір звуків, кольорів і образів, що стимулюють уяву та спонукають до творчої інтерпретації. Добір навчального матеріалу базується не лише на принципах поступовості й доступності, а й на художній виразності: навіть найпростіші п'єси мають мелодійну завершеність і стилістичну яскравість. Це сприяє формуванню музичного смаку, а також емоційного інтелекту, що в сучасній освіті розглядається як одна з ключових складових гармонійного розвитку дитини.

Особливої уваги заслуговує те, що *Bastien Piano Basics* виконує функцію музично-естетичного виховання у широкому розумінні цього терміна. Завдяки системі вправ і репертуару, побудованому за принципами інклюзивності та міжстильового охоплення, учень ознайомлюється з різноманіттям музичних жанрів, гармоній, ритмів і характерів. Це сприяє не лише технічному зростанню, а й розвитку здатності до сприйняття художнього багатоголосся сучасного культурного простору.

Окрім того, підручники Бастієна несуть у собі ідею музики як доступного засобу самовираження. Вони розвивають у дитини почуття задоволення від музикування, формують позитивне ставлення до самого процесу навчання, а отже — і до музики як цінності. Таким чином, музична освіта перестає бути привілеєм обраних і перетворюється на універсальний інструмент формування чутливої, естетично збагаченої особистості.

Репертуарна складова навчальної програми *Bastien Piano Basics* характеризується системним поетапним збільшенням рівня складності творів, що відповідає як технічним, так і музично-естетичним вимогам кожного конкретного етапу навчання. Такий підхід забезпечує послідовне формування у учнів базових виконавських навичок та поступове розширення музичних компетенцій, що є критично важливим для ефективного засвоєння матеріалу на ранніх стадіях музичної освіти.

На початкових рівнях, зокрема на *Primer Level*, репертуар складається переважно з простих, мелодійно чітких творів із невеликою кількістю нот. Ці п'єси, такі як “Chimes”, “Go Tell Aunt Rhody” та “Lightly Row”, спрямовані на формування у учнів основних технічних умінь, зокрема розвиток пальцевої незалежності та координації, а також ознайомлення з нотним записом і базовими ритмічними структурами. Прості мелодичні лінії сприяють створенню початкової впевненості під час гри та формують фундамент для подальшого музичного розвитку.

Зі зростанням рівня навчання, зокрема на рівнях *Level 1-2*, репертуар ускладнюється за рахунок включення творів з більшою кількістю нот, використанням октав, різноманітних ритмічних малюнків, а також динамічних відтінків, що стимулює розвиток більш складних технічних та виконавських навичок. До цього рівня входять адаптації класичних композицій, таких як “Minuet in G” Йоганна Себастьяна Баха, а також знаменита “Ode to Joy” Людвіга ван Бетховена. У цей період учні також працюють з народними мелодіями та піснями, що дозволяє розвивати музичну пам'ять, інтерпретаційні здібності та розуміння стилістичних

особливостей

творів.

Особливістю програми є використання тематичних збірників, які включають різноманітний матеріал, що відповідає сучасним інтересам учнів. Такі збірники, як *Pop Favorites*, *Disney Songs* та *Christmas Favorites*, містять популярні композиції, адаптовані для рівня початківців, що слугує додатковим мотиваційним чинником у навчальному процесі. Прикладами є пісні “Let It Go” із мультфільму *Frozen*, “When You Wish Upon a Star” з *Pinocchio*, а також різдвяні мелодії “Jingle Bells” і “Silent Night”. Виконання знайомих учням творів сприяє емоційному залученню, що підвищує інтерес до занять та покращує процес засвоєння технічних і музичних аспектів.

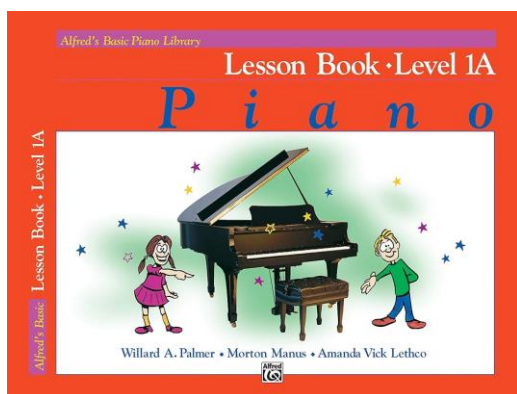
Репертуар супроводжується ретельно розробленими методичними рекомендаціями, які акцентують увагу на розвитку виконавської майстерності. Особлива увага приділяється артикуляції, фразуванню, динаміці та темпу. Наприклад, для твору “Minuet in G” передбачені конкретні інструкції щодо чіткого відтворення ритмічних акцентів і плавного фразування, що сприяє формуванню музичного образу та глибокої інтерпретації твору. Аналогічно, адаптації народних мелодій включають вправи з варіації динамічних рівнів та експресивності, що розвиває слухову чутливість і артистизм виконавця.

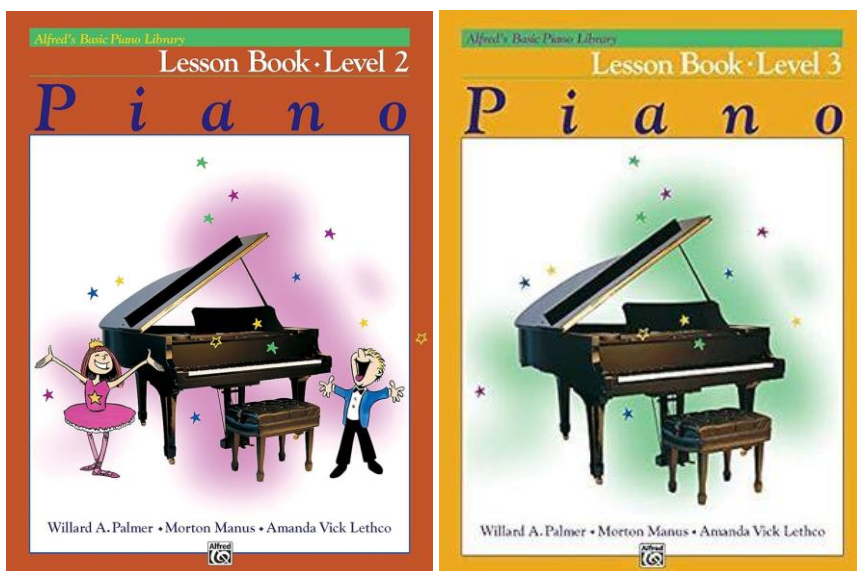
Крім основного репертуару, у програмі *Bastien Piano Basics* передбачено комплекс технічних вправ, інтегрованих із музичною практикою. Такий підхід дозволяє не лише розвивати пальцеву гнучкість і координацію рук, а й забезпечує природне і ефективне засвоєння технічних елементів через їх безпосереднє застосування у виконанні музичних творів. Вправи спрямовані на підвищення швидкості, точності і контролю над звуком, що є необхідними складовими виконавської майстерності на початкових рівнях фортепіанного навчання.

У підсумку, педагогічна модель Джеймса Бастієна є не лише методикою навчання гри на фортепіано, а й концепцією виховання через музику. Вона поєднує системність, відкритість, естетичну привабливість і

глибоку повагу до дитини як до суб'єкта творчого процесу. У цьому полягає її унікальність і тривала актуальність у сучасній освітній практиці.

4.3 Педагогічні підходи у програмі Alfred's Basic Piano Library (1996)

Підручники з фортепіано серії *Alfred's Basic Piano Library* створені у США в середині 20-го століття під керівництвом Самуеля Альфреда (Samuel S. Alfred), у співпраці з Морісом Героном і Віллардом Палмером, стали важливою віхою в розвитку сучасної музичної освіти. [Alfred S. S., Palmer W., Gerou T. *Alfred's Basic Piano Library: Lesson Book 1A*. — Alfred Music Publishing, 1996. — 64 с.]. Ця серія, що набула світової популярності, була задумана як універсальний освітній інструмент для дітей, підлітків і дорослих, який поєднує академічну структурованість з ігровою подачею матеріалу. Завдяки цьому *Alfred's* перетворився на глобальну платформу музичного навчання, що охоплює різні рівні та форми роботи — від індивідуальних занять до навчання у класах загальноосвітніх шкіл і музичних студій.

Особливість методики Альфреда полягає у багаторівневій системі подачі матеріалу, що дозволяє адаптувати навчання під різний темп засвоєння, вікові особливості учнів і педагогічні цілі. Підручники розроблені з урахуванням когнітивного та емоційного розвитку дитини, а також із розумінням потреб сучасного учня, якому необхідно не лише вивчити ноти чи технічні прийоми, а й відчувати музику як живу художню реальність.

У серії *Alfred's Basic Piano Library* представлено не лише основний курс, але й цілу систему супутніх книг — з теорії, техніки, слухового

розвитку, імпровізації та ансамблевої гри. Завдяки цьому процес навчання не зводиться до механічного повторення, а набуває багатовимірності, спрямованої на формування глибокого музичного досвіду. Методика спонукає учня слухати, аналізувати, творити, взаємодіяти з музикою на рівні розуміння, а не лише відтворення.

Навчальна програма включає кілька взаємопов'язаних серій, зокрема основний курс гри на фортепіано (*Lesson Book*), теоретичні вправи (*Theory Book*), технічні тренування (*Technic Book*) та збірники репертуару (*Performance Book*). Основний курс передбачає послідовне ознайомлення учнів з основами нотної грамоти, розвиток пальцевої координації, опанування різноманітних ритмічних структур та формування базових виконавських навичок. Теоретичні матеріали сприяють систематизації та поглибленню знань у сфері музичної грамоти, що є фундаментальною основою для розуміння музичної структури і подальшого розвитку музичного мислення. Технічні вправи, інтегровані у навчальний процес, спрямовані на вдосконалення моторики рук, розвиток пальцевої гнучкості, а також підвищення точності й швидкості виконання, що є ключовими факторами для ефективного оволодіння інструментом.

Програма має чітку рівневу структуру, яка враховує вікові, фізіологічні та психологічні особливості учнів, що сприяє гармонійному та поступовому засвоєнню музичних знань і навичок. Початковий рівень (*Preparatory Level*) орієнтований на наймолодших учнів і включає ознайомлення з основами ритму, виконання простих мелодій, розвиток координації рук та початкове засвоєння нотної грамоти. Наступні рівні (*Level 1 – Level 4*) передбачають поступове ускладнення навчального матеріалу, впровадження нових технічних прийомів, таких як використання октав, арпеджіо, синкопування, розширення репертуару, включення різноманітних музичних стилів та форм, а також розвиток виконавської майстерності, що охоплює динамічні відтінки, артикуляцію та музичне фразування. Застосування поетапного підходу забезпечує всебічне формування музичних компетентностей учнів і

підтримує їхню мотивацію через збалансоване поєднання технічних вправ із різноманітним репертуаром, що включає як класичні твори, так і популярні мелодії та народні пісні.

Особливе значення ця серія має у формуванні естетичного світогляду учня. Добір репертуару охоплює широкий спектр стилів — від класики до джазу, від народних мелодій до сучасної естрадної музики. Таке жанрове розмаїття розширює художній кругозір, навчає розрізняти музичні стилі, інтонаційні особливості, гармонічні структури. Кожна п'єса несе не лише технічне навантаження, а й художній зміст, завдяки чому дитина навчається відчувати музику, розуміти її емоційний підтекст і настрій.

Не менш важливим є те, що серія *Alfred's* активно використовує принцип поетапного заохочення: учень бачить свій прогрес, отримує задоволення від досягнутого результату, відчуває внутрішню мотивацію до подальшого зростання. Це позитивно позначається на емоційному фоні навчання, зменшує тривожність і страх помилки, що особливо важливо на ранніх етапах музичного виховання.

Alfred's Basic Piano Library включає в себе багатий репертуар, який включає як класичні твори, так і сучасні композиції, зокрема поп-музику, джаз і регтайм. Репертуар підручника орієнтований на широке коло учнів і включає твори, що дозволяють не лише покращувати техніку виконання, а й розвивати музичну інтуїцію та творчі здібності.

Навчальна програма *Alfred's Basic Piano Library* відзначається системним і поступовим ускладненням творів, що відповідає технічним та музично-естетичним можливостям учнів на різних етапах навчання. На початкових рівнях, таких як Preparatory Level та Level 1, репертуар включає прості, традиційні мелодії, які сприяють формуванню базових навичок пальцевої координації, розвитку ритмічного відчуття та ознайомленню з нотною грамотою. Прикладами таких творів є народна пісня «Hot Cross Buns», традиційна мелодія «Lightly Row», дитяча пісня «Mary Had a Little Lamb», популярна п'єса «Chopsticks», американська народна мелодія «Skip to

My Lou» та духовна пісня «When the Saints Go Marching In». Ці твори виконують важливу методичну функцію, закладаючи основу технічної підготовки та стимулюючи інтерес до інструментального навчання.

У міру підвищення рівня, охопленого Level 2 – Level 3, репертуар розширюється більш складними класичними й народними творами, а також адаптованими популярними мелодіями, що допомагають удосконалювати музичну пам'ять, інтерпретаційні навички і складніші технічні прийоми. Серед таких творів — «Minuet in G» Й. С. Баха, «Ode to Joy» Л. ван Бетховена, «Sonatina in C» Курца, а також популярні й святкові композиції на кшталт «Jingle Bells», «Over the Rainbow» та «Aura Lee». Виконання цих творів сприяє формуванню музичної культури учнів через розвиток артикуляції, фразування, динаміки та темпу, а також знайомить із різноманітними музичними формами й стилями.

На більш високих рівнях (Level 4 і вище) репертуар суттєво ускладнюється як у технічному, так і в музичному плані, включаючи адаптації класичних шедеврів та творів різноманітних стилів. Серед них можна відзначити «Für Elise» Л. ван Бетховена, «The Entertainer» С. Джоппліна, що є прикладом регтайму, «Sonatina in G» М. Лемана, а також популярні мелодії з оперети, зокрема «The Merry Widow» Ф. Легара. Виконання таких творів вимагає високого рівня моторної координації, технічної майстерності та глибокої музичної виразності, що сприяє розвитку виконавських компетенцій.

Особливою складовою програми є тематичні збірники, які охоплюють популярну музику, дитячий та святковий репертуар, що має важливе значення для підтримання мотивації учнів та розвитку емоційного зв'язку з музикою. Зокрема, у збірниках представлені композиції з мультфільмів Disney, такі як «Let It Go» з *Frozen* і «Beauty and the Beast», а також традиційні різдвяні пісні — «Silent Night» і «We Wish You a Merry Christmas». Включення цих творів у навчальний процес сприяє всебічному музичному розвитку, підтримує інтерес до гри на фортепіано та збагачує

емоційний

досвід

учнів.

Важливою особливістю є також наявність багатьох сучасних композицій, включаючи поп-хіти, що дозволяє учням працювати з музикою, яка близька до їхніх інтересів. Наприклад, у підручниках є такі твори, як *Let It Be* The Beatles, *Can You Feel the Love Tonight* з мюзиклу *The Lion King* та *The Entertainer* Скотта Джоппіна. Популярні пісні стають для учнів не лише мотивацією до навчання, а й способом виразити свою індивідуальність у музиці, що дозволяє підвищити їхнє зацікавлення музичним процесом і зробити навчання більш захоплюючим.

Особливістю підручника є також велика увага до розвитку імпровізаційних навичок і акомпанементу. Деякі твори, як *The Entertainer*, вимагають від учня не тільки виконання мелодії, але й вміння створювати акомпанемент в стилі регтайм, що розвиває технічні навички, почуття ритму і взаємодію між правою та лівою руками.

Репертуар Alfred's Basic Piano Library вирізняється послідовністю, жанровим різноманіттям та відповідністю віковим і психофізіологічним особливостям учнів, що забезпечує ефективне формування технічних, інтелектуальних та виконавських навичок на різних етапах музичного навчання.

У контексті естетичного розвитку підручники Альфреда виконують функцію культурного посередника — вони відкривають двері до світу музики як простору краси, багатства звукових форм і духовного збагачення. Через прості й водночас змістовні твори учень поступово входить у діалог із класичною спадщиною, розвиває художню уяву, вчиться оцінювати гармонію, ритм, динаміку не лише з точки зору техніки, а як засоби художньої виразності.

Таким чином, значення *Alfred's Basic Piano Library* полягає не лише у високій методичній якості, а й у їх здатності формувати емоційно відкриту, естетично сприйнятливую особистість. Це не просто серія підручників, а педагогічна філософія, що ставить музику в центр розвитку дитини як

інтелектуальної, духовної та чутливої істоти. Її актуальність у світі не зменшується, адже вона відповідає ключовим викликам сучасної освіти: навчати не лише знанням і вмінням, а й здатності бачити у світі красу, гармонію і сенс.

ВИСНОВКИ

Згідно з поставленою метою, у магістерському дослідженні було виявлено, проаналізовано та досліджено, яким чином відбувається музично-естетичне виховання дітей на території Канади. Зокрема, в ряді завдань:

- 1. Розкрито,** що музичне виховання виступає важливим чинником у розвитку емоційної, естетичної та моральної чутливості учнів, сприяючи формуванню цілісної та гармонійної особистості. Музика, крім розвитку слухових і технічних навичок, активно стимулює емоційний та інтелектуальний розвиток, допомагаючи учням

усвідомлювати та переживати важливі моральні цінності, такі як гармонія, доброта і справедливість. Важливим аспектом є також її вплив на формування моральних орієнтирів та здатності до самовираження, що сприяє розвитку творчих здібностей і критичного ставлення до навколишнього світу. Інтеграція музичного виховання з іншими видами мистецтва та використання сучасних психологічних концепцій дозволяє стимулювати становлення емоційно стабільної, рефлексивної особистості, здатної до морального самовизначення. Отже, музичне виховання не лише сприяє розвитку технічних навичок, а й має значний вплив на емоційне, інтелектуальне і моральне зростання учнів, що підтверджує його комплексну роль у формуванні гармонійно розвиненої особистості.

2. Досліджено, що естетична складова канадської музичної освіти виявляється через виховання емоційного сприйняття музики, розвиток виконавських навичок, стимулювання творчості, а також через активну участь у фестивалях, конкурсах і колективних формах музикування. Завдяки цьому канадська модель не тільки сприяє технічній підготовці учнів, але й забезпечує глибоке художньо-ціннісне осмислення музичного мистецтва, формуючи всебічно розвинену особистість, здатну до глибокої емоційної та культурної рефлексії. У наукових працях канадських дослідників, таких як Я. Сенишин, П. Томпкінс, Дж. Лейдлоу, Л. Кадді, Р. Грехем, І. Плоуде та Р. Шафер, естетичне виховання у музичній освіті розглядається як ключовий елемент формування гармонійно розвинутої особистості. Сенишин підкреслює важливість емоційного переживання музики та розвитку критичного мислення у процесі музичного навчання. Патрісія Томпкінс наголошує на значенні музики як інструменту міжкультурного діалогу та розвитку соціальної компетентності учнів. Джордан Лейдлоу досліджує творчий підхід у музичному вихованні, акцентуючи на важливості створення музики як частини навчального

процесу. Лола Кадді вивчає вплив музики на когнітивні процеси та емоційний розвиток, виводячи нові перспективи для навчання через музику. Р. Грехем наголошує на значущості культурної спадщини та її відображенні в музичній освіті, пропонуючи інноваційні методи для глибокого розуміння та осмислення власної ідентичності через музику. І. Плоуде акцентує увагу на розвитку виконавських здібностей учнів та їхньому музичному самовираженні. Р. Шафер, у свою чергу, пропонує новітні методи, спрямовані на розвиток музичного сприйняття та емоційної експресії з наймолодшого віку. Загалом, ці науковці зробили значний внесок у розвиток музичної освіти, поєднуючи естетичний, креативний та інклюзивний підходи до навчання, що забезпечує всебічний розвиток особистості через музику. Їхні дослідження підкреслюють важливість розвитку музичної освіти в контексті сучасного суспільства, яке вимагає від освітніх систем адаптації до глобальних змін та викликів.

3. Розглянуто систему музичної освіти в Канаді, яка є прикладом комплексного, інклюзивного й культурно орієнтованого підходу до формування музичних компетентностей у дітей та молоді. Вона охоплює всі освітні рівні — від початкової та середньої школи до вищої та позашкільної освіти, забезпечуючи доступність, якість та гнучкість навчання відповідно до потреб учнів. На початковому рівні музика є обов'язковим компонентом загальної освіти, що закладає фундамент музичного розвитку, формуючи базові навички слухання, виконання та сприйняття музики. У середній школі учні отримують можливість поглиблювати знання через факультативні курси з інструментальної, вокальної та електронної музики, музичної теорії та історії, що дозволяє поступово розвивати як технічні, так і творчі вміння. Позашкільна освіта в Канаді, представлена мережами приватних та громадських музичних шкіл, відіграє важливу роль у музично-естетичному вихованні. Зокрема, в місті Едмонтон активно

діють такі установи, як *Edmonton Suzuki Piano School*, яка реалізує філософію природного музичного розвитку через активну участь батьків, *Yamaha Music School Edmonton*, що поєднує індивідуальні й ансамблеві форми занять з поступовим розвитком слуху, техніки та творчих навичок, а також *Revolution Music International*, де акцент зроблено на естетичному сприйнятті, сценічній практиці та опануванні сучасних музичних жанрів. Важливе місце у вищій музичній освіті займають провідні академічні установи, зокрема *University of Alberta (Department of Music)*, *Royal Conservatory* у Торонто, Університет Вікторії та Університет Монреалю, що пропонує програми бакалаврату, магістратури та PhD у сфері виконавського мистецтва, композиції, музикознавства й музичної теорії, а також *MacEwan University*, де реалізується інноваційна програма *Bachelor of Music in Jazz and Contemporary Popular Music*, орієнтована на сучасні музичні практики та інтеграцію з медіа- і цифровим середовищем. Значний внесок у розвиток оркестрового виконавства вносить також *Edmonton Youth Orchestra*, який слугує платформою для професійного зростання молодих музикантів.

- 4. Проаналізовані** сучасні навчальні підручники *Piano Adventures*, *Bastien Piano Basics* та *Alfred's Basic Piano Library* репрезентують ефективні дидактичні інструменти, здатні забезпечити комплексне формування естетичних здібностей учнів у процесі музичного навчання. Їхній методичний потенціал полягає у поєднанні когнітивного, емоційного та художньо-естетичного компонентів, що реалізується через систематичне впровадження технічних, інтерпретаційних і творчих завдань, спрямованих на розвиток емоційного інтелекту, художньої уяви й здатності до самовираження. Серії підручників *Piano Adventures*, *Bastien Piano Basics* та *Alfred's Basic Piano Library* становлять цінний навчально-методичний ресурс у системі музичної освіти завдяки своїй структурованості,

педагогічній послідовності та естетичному наповненню. *Piano Adventures* вирізняється креативним підходом до навчання, орієнтованим на розвиток музичного мислення, самовираження та гри на слух, а її репертуар охоплює класичні твори, джазові інтерпретації та авторські композиції, що формують стилістичну гнучкість учнів. Навчальна програма охоплює всі вікові категорії учнів — від дошкільного віку до дорослих — і структурована за віковими серіями, які мають відповідний психолого-педагогічний супровід, стилістичні адаптації та варіанти завдань, що відповідають потребам конкретної вікової групи. Добір репертуару базується на принципах поступовості, педагогічної доцільності та мотиваційної привабливості. Зміст охоплює широкий спектр стилів — від народної та дитячої музики до адаптованої класики, джазу, блюзу, поп-культури та оригінальних творів авторів. *Bastien Piano Basics* цінна доступною візуалізацією матеріалу, простою логікою подачі та різноманітним репертуаром, який включає народні мелодії, адаптовані класичні п'єси та елементи поп-музики, що ефективно адаптує початківців до гри. Навчальні рівні в програмі структуровані від початкового *Primer* до більш просунутих рівнів, що дозволяє забезпечити поступове збільшення складності матеріалу відповідно до вікових та психологічних особливостей учнів. *Alfred's Basic Piano Library* забезпечує глибоку академічну підготовку, поєднуючи теоретичний матеріал з багатим репертуаром — від барокових і класичних творів до сучасних аранжувань, що сприяє розвитку художньої інтерпретації, стилістичного чуття та технічної досконалості. Особливістю підручника є також велика увага до розвитку імпровізаційних навичок і акомпанементу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артемова Л. В. Естетичне виховання дітей у процесі ознайомлення з мистецтвом. — Дошкільне виховання, 2008. — №2. — С. 10–14.
2. Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання: теоретико-технологічні засади. — Київ: Либідь, 2003. — 280 с.
3. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Чому він може мати більше значення, ніж IQ / пер. з англ. — Київ: Наш Формат, 2016. — 352 с.

4. Дем'янчук О. Музичне виховання як основа естетичного розвитку дітей. — Журнал педагогічної науки, 2011. — №6.
5. Молчанова Г. А. Естетичне виховання дітей молодшого шкільного віку в умовах інтегрованого навчання. — Теорія і практика навчання, 2019. — №1. — С. 73–78.
6. Сухомлинський В. Краса – могутній засіб виховання чутливості душі. — Вибрані твори, том 4. — Київ: Радянська школа, 1986.
7. Томпкінс П. Інтеркультурна чутливість у музичній освіті: роль естетики. — Освіта і культура, 2019. — №1. — С. 45–51.
8. Alberta Education. Music Education Programs of Study. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.alberta.ca/programs-of-study.aspx>, 2023.
9. Alfred S. S., Palmer W., Gerou T. Alfred's Basic Piano Library: Lesson Book 1A. — Alfred Music Publishing, 1996. — 64 с.
10. Alfred S. S., Palmer W., Gerou T. Alfred's Basic Piano Library: Theory Book 1A. — Alfred Music Publishing, 1996. — 40 с.
11. Alfred W. Alfred's Basic Piano Library: Lesson Book 1. — Alfred Publishing Co., 1996. — 64 с.
12. Alfred W. Alfred's Basic Piano Library: Theory Book 1. — Alfred Publishing Co., 1996. — 40 с.
13. Allsup R. E. Music Education and Social Change: A Critical Examination of the Role of Music in Education. — Routledge, 2013. — 240 с.
14. Bastien J. Bastien Piano Basics: Piano Level 1 (Teacher's Manual). — The Bastien Piano Series, 2001. — 96 с.
15. Bastien J. Bastien Piano Basics: Theory Level 1 (Student's Book). — The Bastien Piano Series, 2003. — 96 с.
16. Bastien J. Bastien Piano Basics: Technic Level 1 (Student's Book). — The Bastien Piano Series, 2004. — 96 с.
17. Bastien J. Bastien Piano Basics: Performance Level 1 (Student's Book). — The Bastien Piano Series, 2005.

18. Bennett M. The Art of Music Education: Theory and Practice. — Routledge, 2007. — 240 с.
19. Campbell P. S., Scott-Kassner C. Music in Childhood: From Preschool through the Elementary Grades. — Boston: Cengage Learning, 2018. — 512 с.
20. Canada Council for the Arts. Music Education and Cultural Diversity in Canada. — Ottawa: Canada Council for the Arts, 2020. — 55 с.
21. Canadian Multiculturalism Act. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-18.7>, 1988.
22. Cuddy L. L., Peretz D. Cognitive Foundations of Musical Perception. — Toronto: University of Toronto Press, 2005. — 312 с.
23. Department of Music, University of Alberta. Music Education at the University of Alberta: A Student's Guide. — Edmonton: University of Alberta Press, 2021. — 48 с.
24. Edmonton Suzuki Piano School. Philosophy and Programs. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.edmontonsuzukipiano.ca>
25. Edmonton Youth Orchestra Association. History and Programs. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.eyso.com>
26. Faber N., Faber R. Piano Adventures: Lesson Book 1. — The Faber Piano Adventures Series, 1996.
27. Faber N., Faber R. Piano Adventures: Theory Book 1. — The Faber Piano Adventures Series, 1996.
28. Faber N., Faber R. Piano Adventures: Technique & Artistry Book 1. — The Faber Piano Adventures Series, 1997.
29. Faber N., Faber R. Piano Adventures: Performance Book 1. — The Faber Piano Adventures Series, 2001.
30. Frey M. The Aesthetics of Music Education. — Oxford University Press, 2010. — 210 с.
31. Graham R. Autobiography and Education. — The Journal of Education Thought, 1989. — 23(2). — 114 с.

32. Graham R. J. Music Education and Cultural Identity. — Montreal: McGill-Queen's University Press, 2012. — 278 с.
33. Kagan D. The Role of Music in Early Childhood Education in Canada. — Vancouver: UBC Press, 2015. — 192 с.
34. L. J. The Art of Piano Pedagogy. — Hal Leonard, 2008. — 160 с.
35. Leidlou J. Creative Processes in Music Education: Integrating Composition in the Classroom. — Vancouver: British Columbia Institute of Education, 2016. — 198 с.
36. Lester H. The Musical Mind: A Psychologist's View of Music Education. — Oxford University Press, 1997. — 240 с.
37. MacEwan University. Bachelor of Music in Jazz and Contemporary Popular Music. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.macewan.ca>
38. Müller A. The Influence of Early Music Education on the Emotional Development of Children. — Educational Psychology Review, 2001. — Vol. 13, No. 2, pp. 97–112.
39. O'Donnell R. The Integration of Music into Canadian Secondary School Curriculum. — Ottawa: Canadian Education Association, 2014. — 88 с.
40. O'Neill S. Multicultural Music Education: Reflecting on Canada's Musical Landscape. — Toronto: University of Toronto Press, 2018. — 210 с.
41. Ontario Ministry of Education. The Ontario Curriculum, Grades 1–8: The Arts. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.dcp.edu.gov.on.ca/en/curriculum/elementary-arts>, 2010.
42. Palmer W., Gerou T. Alfred's Basic Adult Piano Course: Lesson Book Level 1. — Alfred Music Publishing, 2001.
43. Plouffe I. Music Education Through Performance: A Creative Approach. — *Торонто*: Canadian Music Educators' Association, 1991. — 150 с.
44. Reimer B. A Philosophy of Music Education: Advancing the Vision. — Prentice Hall, 2003. — 304 с.
45. Revolution Music International. About Us. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.revolutionmusic.ca>

46. Schafer R. M. *The Composer in the Classroom*. — Toronto: BMI Canada Ltd., 1965. — 95 c.
47. Schafer R. M. *A Sound Education: 100 Exercises in Listening and Sound-Making*. — Toronto: Arcana Editions, 1992. — 112 c.
48. Schmidt P. *Music as a Human Resource: The Role of Music in Child Development*. — Psychology Press, 2007. — 216 c.
49. Senyshyn Y. *The Moral Dimensions of Teaching and the Aesthetic Experience in Music Education*. — Canadian Music Educator, 2009. — Vol. 50, No. 4: 28–32.
50. Senyshyn Y. *The Aesthetic Experience and Education: Philosophical Considerations*. — Edmonton: Athabasca University Press, 2010. — 160 c.
51. Senyshyn Y., Thompson R. (Eds.). *Critical Perspectives in Canadian Music Education*. — Ottawa: Canadian Music Educators' Association, 2007. — 234 c.
52. Royal Conservatory of Music. *Programs and Pedagogical Approaches*. — Toronto: Royal Conservatory of Music, 2019.
53. *The Role of Music Education in Shaping the Canadian Identity*. — Ottawa: Canadian Music Educators' Association, 2017. — 60 c.
54. Tompkins P. *Critical Approaches to Music Education: Cultural Perspectives and Approaches*. — Vancouver: University of British Columbia Press, 2010. — p. 192-193.
55. University of Alberta — Department of Music. *Programs and Courses*. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.ualberta.ca/music>
56. Yamaha Music School Edmonton. *Programs Overview*. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.yamaha.ca>